

Vanessa Laitinen

Maija Rautakoski

Sofia Varis

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyö, 2020

KUULUTUKSET MYÖS NÄKYVIKSI

**Junissa tapahtuvien tilannekuulutusten kääntäminen
suomalaiselle viittomakielelle**

TIIVISTELMÄ

Vanessa Laitinen

Maija Rautakoski

Sofia Varis

Kuulutukset myös näkyviksi. Junissa tapahtuvien tilannekuulutusten kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle.

70 sivua ja 5 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkauk

Opinnäytetyön tavoitteena oli edistää saavutettavuutta kääntämällä VR:n junissa tapahtuvat tilannekuulutukset suomalaiselle viittomakielelle. Viitotut käännösvi-deot tekstitettiin, jotta ne palvelisivat myös huonokuuloisia.

Opinnäytetyö oli käännöstyö ja kvantitatiivinen tutkimus. Käyttäjakeskeisen kääntämisen menetelmä ohjasi käännöstyötä. Käännöstyössä tehtiin suomenkielisistä tilannekuulutuksista viittomakieliset käännökset. Käännökset tehtiin mahdollisimman yleiskielisiksi, jotta ne palvelisivat kaikkia kohderyhmiä eli nuoria, aikuisia ja senioreita. Tilannekuulutuksista tehtiin ensin raakaversiot, joita korjattiin natiivin kielenkäyttäjän palautteen perusteella. Korjattuja käännöksiä testattiin kohderyh-män edustajilla. Vastausten perusteella käännöksiä korjattiin ja tuotettiin lopulliset käännökset.

Aineisto kerättiin käytettävyydestä kyselylomakkeen muodossa. Kyselyssä tutkittiin käännösten yleiskielisyyttä, käytettävyyttä sekä saavutettavuutta. Kyselyssä kerättiin myös tietoa käännösten tekniseen toteutukseen liittyvistä asi-oista. Näitä olivat esimerkiksi näytön koko ja kohderyhmän huomion herättämi-sen tapa. Kyselytutkimus toteutettiin Turun ja Raision kuurojen yhdistyksillä, ja siihen saatiin yhteensä 36 vastausta.

Työn perusteella voidaan todeta, että tilannekuulutusten kääntäminen suomalai-selle viittomakielelle, ja käännösten käyttö tulevaisuudessa edistää saavutetta-vuutta. Kehittämisehdotuksia muodostui kaksi. Ensimmäinen kehittämissuositus on myös juna-aseilla tapahtuvien kuulutusten kääntäminen. Suomessa on käy-tössä myös suomenruotsalainen viittomakieli. Tästä muodostui toiseksi kehittä-misehdotukseksi se, että tulevaisuudessa kuulutukset käännettäisiin myös suo-menruotsalaiselle viittomakielelle.

Asiasanat: Käyttäjakeskeinen kääntäminen, suomalainen viittomakieli, tilanne-kuulutus, kyselytutkimus, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Vanessa Laitinen
Maija Rautakoski
Sofia Varis

Making announcements visible. Translating announcements on the train into Finnish sign language

70 pages and 5 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor`s Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

The aim of this thesis was to promote accessibility by translating the announcements of State Railways (VR) into Finnish sign language. The announcements consisted of special occasion announcements. The translation videos were also subtitled to serve the hearing impaired.

The thesis was a translation and a quantitative study. The translation was led by using the user-centered translation method. Finnish announcements were translated into Finnish sign language. Translations were made as general as possible to serve all target groups, young people, adults and seniors. The first translated videos were corrected based on feedback from a native language user. The second versions of the translations were tested by the target group via a survey. Based on the responses, the translations were corrected, and the final translations were produced.

The material was obtained through a usability study, in the form of a questionnaire that investigated the general language, usability and accessibility of the translations. Information was also gained on issues related to the practical implementations for the translations. These included, for example, the size of the screen for the videos and the way the target groups' attention can be drawn. The survey was held at the Deaf Associations of Turku and Raisio and with the survey a total of 36 responses was received.

Based on the study, we can conclude that translating the announcements into Finnish sign language promotes accessibility. During the thesis process, two development proposals were formed. The first was related to the future translation of announcements in train stations and the second one also to translate announcements into Finnish-Swede sign language.

Key words: User-centric translation, Finnish sign language, announcements, survey, quantitative research

VIITTOMAKIELINEN TIIVISTELMÄ

Vanessa Laitinen

Maija Rautakoski

Sofia Varis

Kuulutukset myös näkyviksi. Junissa tapahtuvien tilannekuulutusten kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle.

70 sivua ja 5 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkauk

[Viittomakielinen tiivistelmä](#)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 JUNIEN JA ASEMIEN KUULUTUKSET	6
2.1 VR.....	6
2.2 Finrail	7
2.3 Tilannekuulutukset	8
3 VIITTOMAKIELET JA NIIDEN KÄYTTÖ SUOMESSA.....	9
3.1 Kuurot	9
3.2 Viittomakieliset	9
3.3 Huonokuuloiset	10
3.4 Viittomakielen rakenne.....	11
3.5 Glossaus	12
3.6 Tapakulttuuri	14
4 KIELIVÄHEMMISTÖJEN OIKEUDET	15
4.1 Saavutettavuus	15
4.2 YK:n yleissopimus.....	16
4.3 Perustuslaki ja viittomakielilaki.....	16
4.4 Viittomakielten asema Suomessa	17
4.5 Saavutettavuus- ja esteettömyysdirektiivit	18
5 OPINNÄYTETYÖN KÄÄNNÖSTEORIAM	20
5.1 Käyttäjäkeskeinen kääntäminen	20
5.1.1 Käytettävyystudkimuksen heuristiikat	21
5.2 Skoposteoria	23
6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSMENETELMÄT.....	24
6.1 Käytettävyystestaus	24
6.1.1 Osallistujien valinta	26
6.1.2 Kyselylomakkeet käytettävyystudkimuksessa.....	26
6.2 Kvantitatiivinen tutkimus.....	27

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS.....	29
7.1 Materiaalin hankinta ja rajaaminen	29
7.2 Kohderyhmä.....	30
7.3 Käännösstrategia	30
7.4 Käännöstyö ja kuvaaminen	31
7.5 Käännösvideoiden tekstitys.....	32
7.6 Kysely kohderyhmälle	32
7.7 Arviointi ja analyysi.....	34
7.7.1 Tilannekuulutusten käännösten arviointi	34
7.7.2 Kyselytutkimuksen tulosten analyysi.....	36
8 POHDINTA	49
LÄHTEET.....	52
LIITTEET	56
LIITE 1: Kyselyn mainokset	56
LIITE 2: Tilannekuulutusmallien käännösten glossit	58
LIITE 3: Kyselylomake	63
LIITE 4: Kuva VR:n vaunuissa olevista näytöistä.....	66
LIITE 5: Käännösvideoiden linkki.....	67

1 JOHDANTO

Artikkelissa, jossa haastateltiin viittomakielistä rap-artistia Marko Vuoriheimoa, kerrotaan kuinka eriarvoisessa asemassa kuurot vielä ovat, vaikka Suomi onkin esteettömyydessä edistynyt maa. Vuoriheimo mainitsi erityisesti, etteivät junien ja asemien kuulutukset tule kuurojen tietoon lainkaan. (Rannisto 2018.) Matkustaessamme junilla olemme huomanneet, että junien tilannekuulutukset eivät tule kaikkien tietoon tasapuolisesti. Vaikka ne olisivat kirjoitettuna ja puhuttuina suomeksi, englanniksi, ruotsiksi tai venäjäksi, niin kuitenkin kuurot jäävät huomioimatta. Suomen kieli ei ole kuurojen äidinkieli, eivätkä he välttämättä osaa lukea sitä hyvin. Opinnäytetyössämme käänämme Valtionrautateiden (VR) suomenkielisiä tilannekuulutuksia suomalaiselle viittomakielelle.

Viittomakielilaissa (359/2015), joka tuli voimaan vuonna 2015, korostetaan että viittomakielisillä on oikeus käyttää ja saada tietoa omalla äidinkielellään. Tämän mahdollistaminen on viranomaisten velvollisuus. (Kuntaliitto. Tilastot ja julkaisut. Verkko-oppaat. Saavutettavuusopas. 4 Saavutettavuuslainsäädännöstä lyhyesti.) Opinnäytetyön tavoitteena on edistää saavutettavuutta, että kuurot saisivat tiedon tilannekuulutuksista omalla äidinkielellään.

VR haluaa omalta osaltaan olla mukana edistämässä yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta. Saimme heiltä materiaalia käännöstyöhömme. Päätöksen siitä, tulevatko tekemämme käännökset myöhemmin käyttöön, tekee VR. Siinä tapauksessa tekninen toteutus on heidän vastuullaan. VR:n vammaispalvelujen kehittämisestä vastaavan henkilön (henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2020) mukaan junissa olevat näytöt eivät tällä hetkellä sovellu videoiden esittämiseen. VR:llä on kuitenkin kiinnostusta kehittää tekniikkaansa tulevaisuudessa. Mikäli he haluavat ottaa käännökset käyttöön, olemme neuvoneet heitä ottamaan kuulutuksiin natiivin viittojan. Tämä siksi, että kohderyhmän kulttuuriin on ominaista tiedonvälitys natiivin kielenkäyttäjän kautta. Natiivi viittoja pystyisi myös muokkaamaan kuulutuksia tarvittaessa kohdekielisimmiksi. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tehdä vain käännöstyö.

Käännösstrategiana käytimme käyttäjäkeskeistä kääntämistä. Toteutimme kvantitatiivisen kyselytutkimuksen eri ikäisille viittomakielisille Turussa ja Raisiossa. Kyselyssä tutkimme käännösten käytettävyyttä, kielellistä oikeellisuutta ja saavutettavuutta.

2 JUNIEN JA ASEMIEN KUULUTUKSET

Luvussa kerrotaan yleisesti VR:stä ja Finrailista sekä siitä, mitä kummankin tahon vastuualueisiin kuuluu. Opinnäytetyön käännoistyön lähdemateriaalina oli aluksi sekä junissa että asemilla tapahtuvat kuulutukset, mutta niistä jouduttiin karsimaan asemien kuulutukset pois. Luvussa esitellään miksi Finrailin materiaali rajautui pois käännoistyöstä. Lisäksi esitellään mitä tilannekuulutussmalli tarkoittaa.

2.1 VR

VR hoitaa junissa tapahtuvia kuulutuksia ja Finrail puolestaan juna-asemilla kuulutettavat kuulutukset. VR on osa VR Groupia, joka on Suomen valtion omistama yritys. VR Group toimii ensisijaisesti Suomessa, mutta sillä on toimintaa myös esimerkiksi Venäjällä. (VR Group. VR Group yrityksenä.) VR Group sisältää erilaisia liiketoimintoja, joita ovat VR eli matkustajaliikenne, VR Transpoint eli logistiikkaliiketoiminta ja VR Kunnossapito, joka huolehtii raidekalustosta (VR Group. VR Group yrityksenä. Liiketoiminnot). Tällä hetkellä VR:llä on yksinoikeus rautateiden matkustajaliikenteen kaukoliikenteeseen. Matkustajaliikenteen kaukoliikenne on avautumassa kilpailulle vuonna 2024. (VR Group. Toimintaympäristö.)

Useassa junassa on käytössä infonäyttöjä, joista näkee lähtöaseman, pääteaseman ja niiden välissä olevat pysähdyspaikat. Pysähdyspaikat ilmoitetaan myös kuulutuksina. Koska kuurot pystyvät lukemaan pysähdysasematiedot infonäyttöiltä, päädyimme kääntämään vain ne kuulutukset, joista ei anneta tietoa infonäyttöillä. Näitä ovat suurin osa tilannekuulutuksista, sillä ne tulevat yleensä vain audiitiivisena informaationa, joten ne eivät tule kuurojen tietoon. Esimerkki junassa tapahtuvasta erikoistilanteesta, joka vaatii tilannekuulutusta, on se, että juna pysähtyy yllättäen. Kuulevat saavat pian tapahtuman jälkeen tiedon pysähtymisen syystä kuulutuksena. Tällaisessa tilanteessa kuurot jäävät ilman informaatiota, sillä he eivät kuule kuulutuksia, eivätkä kuulutukset siten ole saavutettavia.

2.2 Finrail

Finrail Oy hoitaa rautateiden liikenteenohjausta ja liikenteensuunnittelua esimerkiksi ratatöiden ja liikenteen yhteensovittamiseksi. Finrailin yksi tärkeimmistä palveluista on hoitaa junaliikenteen matkustajainformaatiopalveluja. (Traffic Management Finland. Rautatieliikenne. Finrail lyhyesti.)

Saimme Finraililta kuusi asemilla tapahtuvaa peruskuulutusta sekä poikkeuskuulutuksien ja muiden tilannekuulutuksien fraasit. Keskustelimme opinnäytetyötämme ohjaavan lehtorin kanssa ja päätimme jättää Finrailin kuulutukset kääntämättä. Kuulutuksia on mahdoton kääntää suomalaiselle viittomakielelle, sillä ne ovat enemmänkin fraasien muodossa ja apusanoja kuuluttajille. Kuulutukset ovat myös vaillinaisia, koska niistä puuttuu oleellista tietoa kuten aseman nimi, raiteen numero tai junan tiedot. Asemilla tapahtuvat peruskuulutukset ovat esimerkiksi kuulutuksia, joissa kerrotaan junan saapumisesta tietylle raiteelle tai raiteen vaihtumisesta. Saimme kuulutukset muodossa "[Juna] [määräasemalle] klo [hh:mm]. Arvioitu lähtöaika on klo [hh:mm]". Poikkeuskuulutusmallit toimivat viesteinä, jotka rakentuvat eri fraaseista, joista muodostuu kuulutus. Kuulutusfraasit ovat taulukossa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, mitä kuuluttaja käyttää apunaan muodostaessaan kuulutuksia. Näistä esimerkkinä on "[Asemalta] on linja-autoyhteys [asemalle] (väliasemien kautta)".

Voisimme kääntää fraasit ja apusanat, mutta kuuluttajat eivät välttämättä osaa rakentaa niistä viittomakielisiä lauseita, sillä viittomakielessä on oma kielioppinsa ja lauserakenteensa. Automaattiviestejä ei pysty rakentamaan viittomakielellä. Viittomat alkavat ja loppuvat tietyssä viittomatilan paikassa, eikä niitä pysty yhdistelemään siten, että lauserakenne olisi viittomakielen mukainen ja luonnollisen näköistä. Tulevaisuudessa kuulutusfraaseja tulisi kehittää niin, että niistä voidaan tehdä toimivia käännöksiä viittomakielelle. Jouduimme rajaamaan työtä myös siksi, että opinnäytetyön laajuus olisi kasvanut liian suureksi.

2.3 Tilannekuulutukset

Tilannekuulutuksia junissa ovat esimerkiksi junassa tai raiteilla tapahtuvasta häiriöstä ilmoittaminen matkustajille, matkalippujen tarkastuksesta muistuttava kuulutus tai esimerkiksi ilmoitus onnettomuudesta. VR:n tilannekuulutukset ovat ehyitä suomenkielisiä virkkeitä, joita on yhteensä 28 kappaletta. Käsittelimme VR:ltä saamaamme materiaalia luottamuksellisesti ja toimimme VR:n antamien tietosuojahjeiden mukaan. VR:n tietosuojan vuoksi tilannekuulutusmallien numerojärjestystä ei saa paljastaa eikä suomenkielisiä lauseita voida laittaa liitteeksi. Työssämme järjestimme tilannekuulutukset uudestaan ja numeroimme ne satunnaisessa järjestyksessä. Käännösprosessin jälkeen tuhosimme lähdemateriaalit. Finraililla on käytössä kuulutusten mallipohjia, joihin lisätään tarkemmat tiedot tilanteen mukaan. Mallipohjissa ei ole kokonaisia lauseita, vaan sanoja ja lausahduksia, joita kuuluttaja käyttää rakentaakseen kuulutuksen tilanteeseen sopivaksi.

3 VIITTOMAKIELET JA NIIDEN KÄYTTÖ SUOMESSA

Viittomakielet perustuvat käsien, kasvojen ja vartalon käyttöön. Niiden avulla viittomakielinen viesti tuotetaan. Vakiintunutta kirjallista muotoa ei viittomakielillä ole. Kuitenkin viittomakielissäkin on erilaisia tyylilajeja samoin kuin puhutuissakin kielissä. (Malm & Östman 2000, 9.) Henkilöä, jolla on jonkinlainen kuulon alenema, kutsutaan kuulovammaiseksi. Kuulovamma vaihtelee lievästä huonokuuloisuudesta täydelliseen kuurouteen. Erilaiset kuulovammat luokitellaan sen mukaan, kuinka voimakkaita ääniä ihminen pystyy kuulemaan desibeleissä mitattuna. (Kuuloliitto. Kuulo. Kuulo ja kuulovammat.) Luvussa käsitellään Suomessa käytössä olevia viittomakieliä sekä käännosten kohderyhmiä.

3.1 Kuurot

Kuuro on henkilö, joka on ollut syntymästään saakka kuuro tai hän on menettänyt kuulonsa varhaislapsuudessa ennen puhekielen oppimista. Kuurot eivät saa puheesta selvää edes kuulokojeen avulla. (Kuuloliitto. Kuulo. Kuulo ja kuulovammat.) Kuurouden määrittelyyn on monia eri näkökulmia. Lääketieteellisesti kuurouden määritelmä muodostuu kuulovamman asteen perusteella, mutta kuurot itse kokevat olevansa ensisijaisesti kieli- ja kulttuurivähemmistö. (Kuurojen liitto i.a.)

3.2 Viittomakieliset

Viittomakieliset ovat kieli- ja kulttuurivähemmistö. Viittomakielen asema Suomessa on muuttunut vuosien varrella (Kuurojen Liitto ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 13–14). Viittomakielinen tarkoittaa henkilöä, joka on kuuro, kuuleva tai huonokuuloinen ja jonka äidinkieli tai ensikieli on suomalainen viittomakieli. Tämän määritelmän on muotoillut Kuurojen Liiton viittomakielitoimikunta vuonna 1999. Suomalainen viittomakieli ensikielenä tarkoittaa sitä, että kuuron

tai huonokuuloisen vanhemmista toinen tai molemmat ovat oppineet viittomakie-
len vieraana tai toisena kielenä ja käyttävät sitä lapsensa kanssa. Viittomakieli
äidinkielenä tarkoittaa sitä, että toinen tai molemmat vanhemmista ovat viittoma-
kielisiä ja käyttävät viittomakieltä lapsensa kanssa. (Jokinen 2000, 79–80.)

Suomessa on käytössä kaksi eri viittomakieltä, suomalainen viittomakieli ja suo-
menruotsalainen viittomakieli. Suurin osa Suomessa asuvista kuuroista käyttää
suomalaista viittomakieltä. Suomenruotsalainen viittomakieli on Unescon kritee-
reiden mukaan uhanalainen kieli. Kuuroja suomenruotsalaisen viittomakielen
käyttäjiä on Suomessa noin 90. Suomenruotsalaisen viittomakielen tilanne Suo-
messa vaikeutui erityisesti vuonna 1993. Silloin suljettiin Porvoossa sijainnut ai-
nut suomenruotsalainen kuurojen koulu. Samaan aikaan päättyi suomenruotsa-
laisen viittomakielen tulkkien kouluttaminen. Suomenruotsalaisten kuurojen käyt-
tämä kirjoitettu kieli on yleensä ruotsi, mikä heikentää heidän tiedonsaantiaan
entisestään. Monilla verkkosivuilla on huomattavasti vähemmän tietoa ruotsiksi
kuin suomeksi. (Kuurojen Liitto. Viittomakielet. Viittomakielet ja viittomakieliset.)
Sekä suomalainen viittomakieli että suomenruotsalainen viittomakieli ovat saa-
neet pohjan viittomakielestä, jota Carl Oscar Malm käytti opetuskielenä Por-
voossa olleessa kuurojen koulussa. Malm itse oli oppinut tätä viittomakieltä opis-
kellessaan Ruotsissa nykyisessä Manilla koulussa. (Hoyer 2000, 205.) Me kes-
kityimme käännoistyössämme suomalaiseen viittomakieleen. Kuulutusten kään-
täminen suomenruotsalaiselle viittomakielelle ei ollut mahdollista, sillä kielitai-
tomme ei riitä siihen.

3.3 Huonokuuloiset

Kuulonalenemat voivat johtua erilaisista syistä, esimerkiksi korvan, kuulohermon
tai keskushermoston vaurioista, rappeutumisesta tai sairauksista. Usein kuulo al-
kaa heikkenemään iän myötä. Ikäkuulo johtuu sisäkorvan ja kuulohermon rap-
peutumisesta, eikä se ole varsinaisesti sairaus. Ikäkuulossa alkaa ensimmäisenä
heikkenemään korkeiden äänien kuuleminen, minkä seurauksena puheen ym-
märtäminen voi olla haastavaa. Kuulon heikkenemistä ei yleensä itse huomaa
koska se tapahtuu pikkuhiljaa ja ihmiset keksivät keinoja pärjätä huononevan

kuulon kanssa huomaamattaan. Meluvamma, joka voi kehittyä vähitellen tai yhtäkkiä, on toinen yleinen syy kuulonalenemaan. Arvioidaan, että Suomessa olisi kuulovammaisia noin 740 000. (Kuulotekniikka. Tietoa kuulosta.)

Kuulon heiketessä toisesta tai molemmista korvista, henkilön kuuleminen ja kommunikaatio vaikeutuvat huomattavasti. Huonokuuloisista yli 80 %:lla kuulonalenema on molemmissa korvissa. Kun ääni tulee molempiin korviin samaan aikaan, ääni kuullaan voimakkaampana. Tämän vuoksi vain toisen korvan kuulon heikkeneminen vaikuttaa kuuloon huomattavasti. Arkielämässä on iso merkitys äänilähteen paikallistamisella, joka heikkenee, jos toisen korvan kuulo heikkenee. (Kuulotekniikka. Tietoa kuulosta.) Kun kuulo heikkenee, joidenkin tavujen ja äänteiden kuuleminen vaikeutuu. Esimerkiksi matalat vokaalit, kuten *a*, *o* ja *u*, kuullaan hyvin, mutta korkeat konsonantit, kuten *f*, *s* ja *t*, jäävät kuulematta. Tästä seuraa se, että huonokuuloinen kuulee muiden puhuvan, mutta ei saa puheesta selvää. (Oticon. Koti. Kuulokojeen käyttäjät. Kuulonalenema. Heikentynyt kuulo. Mitä heikentynyt kuulo tarkoittaa?) Huomioimme käännöksissä myös huonokuuloiset junilla matkustajat, sillä lisäämme videoihin suomenkielisen tekstityksen. Tämän vuoksi käännösvideoistamme hyötyvät myös huonokuuloiset, vaikka he eivät ymmärtäisikään suomalaista viittomakieltä.

3.4 Viittomakielen rakenne

Viittomakielisen lauseen rakenteeseen vaikuttaa muun muassa lausetyyppi ja se, haluaako kielenkäyttäjä korostaa tai painottaa jotain tiettyä asiaa. Peruspiirteet viittomakielen rakenteessa ovat ikonisuus, paikantaminen ja simultaanisuus. Kun kielellinen ilmaus muistuttaa sitä, mihin sillä viitataan, on kyse ikonisuudesta. Viittoja paikantaa eli sijoittaa tarkoitteet viittomatilaan haluamilleen paikoille rakentaen ikään kuin pienoismallin paikoista ja niiden keskinäisistä suhteista. Osoittamisen avulla identifioidaan tai kiinnitetään huomiota haluttuun tarkoitteeseen. Viittomat rakentuvat samanaikaisesti eli simultaanisesti käsimuodosta, paikasta ja liikkeestä. (Rissanen 1985, 15–19.) Tilannekuulutuksia käännettäessä, tulee kiinnittää huomiota viittomatilan käyttöön ja paikannukseen, jotta lauseista tulee

viittomakielisiä ja visuaalisia. Tilannekuulutukset ovat yleensä neutraaleja ja selkeitä, joten viittomakielelle käännettäessä tyylin tulee vastata lähdettä.

Fonologia tarkoittaa viittomakielessä käsimuotojen, paikkojen, liikkeiden, orientaatioiden ja ei-manuaalisten elementtien muodostamaa järjestelmää tai sen tutkimusta. Käsimuoto tarkoittaa sitä, missä asennossa sormet ovat viittoman aikana. Paikka on se kohta joko viittojan keholla (vartalo, pää tai kasvot tai ei-dominoiniva käsi) tai viittomatilassa viittojan edessä, jossa käsi sijaitsee. Liike on käden tekemää liikettä syvyys suunnassa ja pysty- tai vaakatasossa. Orientaatio tarkoittaa sitä, miten kämmen ja sormet ovat suuntautuneet. Ei-manuaaliset elementit tarkoittavat viittomiin kuuluvia suun asentoja ja liikkeitä. Viittomissa voi olla useampia käsimuotoja, paikkoja, liikkeitä, orientaatioita ja ei-manuaalisia elementtejä. Näitä kutsutaan elementtien jonoiksi eli sekvensseiksi. (Jantunen 2003, 27–35.)

3.5 Glossaus

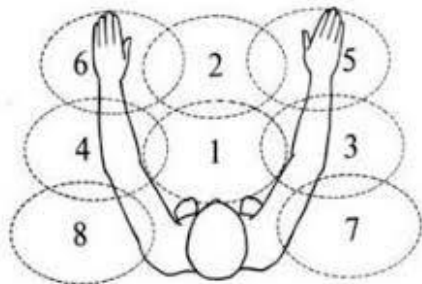
Kun viittomakieli halutaan saada paperille, se kirjoitetaan merkintäsystemillä, jonka Juha Paunu (1983) on soveltanut suomalaiseen viittomakieleen sopivaksi. Viittomia kirjoitettuna sanoiksi kutsutaan glosseiksi (Savolainen 2000, 192). Glossauksessa viittomat kirjoitetaan suuraakkosin, nominin leksikaalisessa perusmuodossa ja verbit ensimmäisessä infinitiivissä. (Rissanen 1984, 4.) Tämä tapa on yleinen ja laajalle levinnyt tapa merkitä viittomia muistiin. Täysin vakiintunutta glossien käyttö ei kuitenkaan ole. Tämä tarkoittaa sitä, että glossi antaa viitettä viittoman merkityksestä, muttei kuitenkaan välitä lainkaan tietoa viittoman muodosta. Glossaaminen on tapa kuvata tai selittää viittomakieltä, mutta tätä tapaa ei voi oikein kutsua viittomakielen kirjoittamiseksi. (Savolainen 2000, 192–195.)

Viittomilla on usein monia eri puhutun kielen synonyymejä. Tämän takia glossi edustaa vain yhtä mahdollista viittoman merkityksistä. Samaan viittomaan viitataan samalla glossilla riippumatta siitä, miten viittoma olisi mahdollista tietäessä

tilanteessa kääntää puhutulle kielelle. Glossiksi valitulla sanalla voi olla merkityksiä, joita viittomalla ei ole. Tällainen on esimerkiksi sana *kulua*. Sanaa voidaan käyttää suomen kielessä esimerkiksi ajan, rahan tai vaatteiden kulumisesta. Kuitenkin suomalaisessa viittomakielessä samojen asioiden ilmaisemiseen tarvitaan useita eri viittomia. Glosseihin voidaan kuitenkin liittää tietoa käsimuodoista, liikkeistä, artikulaatiopaikoista ja ilmeistä erilaisin sanoin tai sovituin symbolein. (Savolainen 2000, 192–193.)

Glossin suomenkielinen käännösvastine voi koostua kahdesta tai useammasta sanasta, jos viittomalle ei ole olemassa yhden sanan vastinetta. Esimerkkeinä AJAA-AUTOA tai EI-OLE-TEHNYT. Tällöin sanojen välissä käytetään tavuviivaa. (Rissanen 1985, 4; Savolainen 2000, 192–193.) Pienaakkosin glossataan etusormella tehdyt osoitukset lyhenteellä os (os-3). Viittomien välissä olevaa lyhyttä taukoa merkitään yhdellä vinoviivalla ja pidempää kahdella vinoviivalla, kuten glosseissa MINÄ / SINÄ, MINÄ // SINÄ. (Savolainen 2000, 193–194). Jos viittoma toistuu kerran, sen perään merkitään symboli x, ja jos viittoman perään merkitään kaksi x:ää, niin toistoa on 2–5 kertaa, kuten glosseissa KÄYDÄx, KÄYDÄxx. (Savolainen 2000, 193–194).

Kolmiulotteinen viittomatila (Kuva 1) jaetaan kahdeksaan pääalueeseen, jotka merkitään glossin perään numeroin 1–8 ja yhdistetään glossin perään yhdysmerkillä, kuten glossissa LÄHETTÄÄ-3. Glossin perään voidaan merkitä myös useampi alue, jos viittoman liike suuntautuu esimerkiksi oikealta vasemmalle, kuten glossissa LÄHETTÄÄ-3-4. Viittomatilan numeroilla voidaan ilmaista esimerkiksi käsien liikkeen suunta tai minne liike päättyy, missä kohtaa viittomatilaa viittoma tuotetaan sekä sormien suunta sellaisten viittomien kohdalla, joissa suuntaa ei ilmaista käden liikkeellä. (Savolainen 2000, 193–194.)

KUVA 1. Kolmiulotteinen viittomatila (Paunu 2000, 8)

3.6 Tapakulttuuri

Kulttuuri on kokonaisuus, joka auttaa yksilöitä mukautumaan ympäristöön ja määrittelee jonkin ryhmän. Kulttuuri myös helpottaa toisiin kulttuureihin ja ympäristöihin sopeutumista. Kuurojen kulttuuri on määritelty näön varassa elämiseen ja yhteiseen kieleen perustuvaksi yhteisön kokonaiseksi elämäntavaksi. Se on määritelty myös visuaaliseksi elämäntavaksi. Kuuroilla on omia tapoja ja käytäntöjä, jotka perustuvat näköön ja osittain myös tuntoon. Niin kauan kuin kuurot ovat olleet tekemisissä toistensa kanssa, on ollut olemassa myös kuurojen kulttuuri. Se on kehittynyt kuurojen yhteisön tarpeiden mukaan spontaanisti. Kuurot käyttävät toisen huomion herättämiseen vilkkuvia valoja, kosketusta tai käden heilautusta. (Jokinen 2000, 83–98.) Kuurojen huomio pitää saada herätettyä, ennen kuin heille voi alkaa viittomaan informaatiota. Huomion herättämiseen junissa voisi käyttää esimerkiksi vilkkuvaa valoa. Vilkkunnan jälkeen viitottu video voisi alkaa pyöriä ruudulla. Jos kuurojen huomiota ei herätetä ennen informaation alkamista, viesti menee helposti ohi, kun kuuro ei huomaa katsoa oikeaan suuntaan. Myös ennen auditiivisia kuulutuksia junissa kuuluu äänimerkki, josta matkustajat tietävät, että on tulossa kuulutus.

4 KIELIVÄHEMMISTÖJEN OIKEUDET

Lainsäädäntö turvaa viittomakielisten kielellisiä oikeuksia. Luvussa käsitellään lakeja ja asetuksia sekä saavutettavuutta, jotka liittyvät yhdenvertaisuuden edistämiseen ja suojelemiseen. Nämä ovat tärkeitä lakeja ja asetuksia, joihin käännoistyömme ja tutkimuksemme perustuvat. Saavutettavuuden edistäminen on yksi opinnäytetyön tavoitteista, ja siksi käsite saavutettavuus on avattu laajemmin.

4.1 Saavutettavuus

Saavutettavuudella edistetään yhdenvertaisuutta, ja sen tarkoituksena on saada tieto kaikille helposti saatavaksi ja ymmärrettäväksi. Saavutettavuuden yhtenä näkökulmana on ottaa huomioon erilaiset käyttäjät, heidän tilanteensa, tarpeensa sekä mahdolliset rajoitteensa ja haasteensa. Ihmisten erilaisuuden takia saavutettavuudella on erilaisia tarpeita, sillä yhden saavuttava sisältö ei välttämättä riitä jollekin toiselle. (Celia. Saavutettavuus.) Tavoite on, että palvelujen käyttäminen on mahdollisimman sujuvaa mahdollisimman monelle ihmiselle. Palveluiden saavutettavuudesta on hyötyä jokaiselle ihmiselle, mutta joillekin saavutettavuus on välttämätöntä erilaisten palveluiden käyttämiseksi. Kun yhteiskunta digitalisoituu, saavutettavuus lisää yhdenvertaisuutta ja mahdollistaa itsenäisen asioinnin yhä useammalle ihmiselle. (Saavutettavuusvaatimukset. Tietoa saavutettavuudesta. Kenelle saavutettavuus on tärkeää.)

Saavutettavuudessa pitää miettiä kokonaisuutta. Vaikka verkkopalvelujen tekninen saatavuus olisi kunnossa, ei palvelu ole kaikille saavutettava, jos sen sisältö ei ole ymmärrettävissä. (Celia. Saavutettavuus.) Tilannekuulutuksia käännettäessä pitää pyrkiä siihen, että käännos on kielellisesti yleiskielistä, jotta se on saavutettavissa eri kohderyhmille. Hyvät ja selkeät käännökset eivät yksin riitä. Kokonaisuus on saavutettava vasta silloin, kun myös tekninen toteutus

käännöksille onnistuu. VR:n vammaispalvelujen kehittämisestä vastaavan henkilön mukaan tällä hetkellä junissa olevat näytöt eivät sovellu videoiden esittämiseen (henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2020).

4.2 YK:n yleissopimus

Suomi on allekirjoittanut ja ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista. Sopimuksen tarkoituksena on suojella, edistää ja taata kaikille vammaisille henkilöille kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti. Tarkoituksena on myös edistää vammaisten henkilöiden synnynäisen arvon kunnioittamista. (A27/2016.) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on kansainvälisesti hyvin merkittävä. Siinä viittomakielet tunnustetaan itsenäisiksi kieliksi ja määritellään tasa-arvoisiksi puhuttujen kielten kanssa. Suomen lainsäädäntö ei saa olla ristiriidassa YK:n yleissopimuksen kanssa. Sopimuksen mukaan myös kuurojen yhteisön kulttuuria ja kielellistä identiteettiä pitää kunnioittaa, tunnustaa ja edistää. (Kuurojen Liitto ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 28–29.)

4.3 Perustuslaki ja viittomakielilaki

Henkilöiden, jotka käyttävät viittomakieltä tai tarvitsevat vammansa vuoksi tulkitsemis- tai käännösapua, oikeudet turvataan lailla (L 11.6.1999/731). Viittomakielilaki (L 359/2015), jonka tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumista, on tullut voimaan vuonna 2015. Laki koskee sekä suomalaista että suomenruotsalaista viittomakieltä. Viittomakieltä käyttävällä pitää olla mahdollisuus käyttää omaa kieltään, minkä edistämiseen viranomaiset ovat lain mukaan velvoitettuja. Oikeudesta käyttää viittomakieltä tai viranomaisen järjestämästä tulkitsemisesta ja kääntämisestä säädetään eri hallinnonaloja koskevissa lainsäädännöissä. Viittomakieltä käyttävän oikeudesta saada tulkkausta säädetään vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu laissa (L 133/2010), jos riittävä ja viittomakieltä käyttävälle sopiva tulkkaus muun lain nojalla ei toteudu. (L 359/2015.)

4.4 Viittomakielten asema Suomessa

Viittomakielinen yhteisö kehittyi positiivisesti 1800-luvun puolella välissä, jolloin viittomakieltä sai käyttää vapaasti, ja se oli myös kouluissa opetuskielenä. Kuitenkin 1800-luvun lopulla yhteiskunnalliset virtaukset vaikuttivat koulutusajatteluun ja viittomakielen käytön tilanne muuttui. Ajateltiin, että viittomakieltä ei ole hyvä käyttää, ja kuurojen kouluissa piti käyttää puhetta viittomisen sijaan. Kuuroja yritettiin sulauttaa valtaväestöön, minkä seurauksena he alkoivat hävetä omaa kieltään, ja osa jopa kielsi oman identiteettinsä. (Kuurojen Liitto ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 13–14.)

Viittomakielen asemaan vaikuttaa se, minkä verran kieltä on tutkittu. Viittomakieltä on tutkittu Suomessa vähän, joten kielen asema on ollut heikko. Maissa, joissa viittomakieltä on tutkittu aikaisemmin, on sillä ollut myös kauemmin parempi asema. (Malm 1991, 48.) Yhteiskunnallinen ilmapiiri on vaikuttanut suomalaisen viittomakielen asemaan. Voimakas kansainvälistyminen sekä viittomakielisten oikeuksien turvaaminen lailla ovat vaikuttaneet siihen, että nykyään viittomakielen asema Suomessa on vahvistunut. (Lappi 2000, 71–72.)

Suomessa viittomakielen lainsäädännöllinen näkökulma on useimmiten edelleen lääketieteellinen, jossa kuurojen ajatellaan olevan vammaisia (Lappi 2000, 71). Vammaisuus nähdään esteenä täysipainoisena kansalaisena elämiselle ja toimimiselle. Siksi ajatellaan, että vammaisuus, esimerkiksi kuurous pitäisi poistaa ihmisestä. (Jokinen 2000, 98–99.) Monet, jotka eivät tiedä viittomakielistä tai kuuroista, voivat ajatella viittomakielien olevan vain jonkinlaisia niin sanottuja apukieliiä puhutun kielen rinnalla. Kuurot itse eivät koe olevansa vammaisia tai että heiltä puuttuisi jotain. (Malm & Östman 2000, 11–13.) He kokevat olevansa kieli- ja kulttuurivähemmistö. Kuurojen kielellis-kulttuurisella ryhmällä on oma historia, johon kuuluu kulttuuri ja erilaisia perinteitä. Henkilön ei välttämättä tarvitse olla kuuro, jotta hän voi olla osa kuurojen yhteisöä. Tärkeämpää yhteisöön kuulumisessa kuulon asteeseen verrattuna on identiteetti. Yhteisön jäsenenä on paljon myös kuulevia, esimerkiksi kuurojen vanhempien kuulevia lapsia. Pelkästään se, että henkilö on kuuro, ei tarkoita automaattisesti sitä, että hän kuuluisi kuurojen yhteisöön. (Jokinen 2000, 79, 83–84.)

Suomessa viittomakieltä on käytetty vähintään 160 vuoden ajan. 1960–70-lukujen taitteessa todettiin, että viittomakielet ovat puhuttujen kielten veroisia, luonnollisia kieliä. Tämä näkökulma vahvisti viittomakielten ja viittomakielisten positivismempaa asemaa. Ulkomailta Suomeenkin tullut kuurotietoisuus-liike alkoi juurtua kuurojen yhteisöön, ja kuurot alkoivat valvoa omia etujaan sekä vaatimaan oikeuksiaan. Nykyään kuurojen yhteisö on vakiinnuttanut asemansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja yhteisön jäsenillä on vahva tietoisuus omasta kielestä ja kulttuurista. (Kuurojen Liitto ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 14–15.)

4.5 Saavutettavuus- ja esteettömyysdirektiivit

Ympäristön kohteen, tuotteiden, viestinnän tai palvelun helppo lähestyttävyyys kaikille tarkoittaa saavutettavuutta ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Käsitettä saavutettavuus käytetään viestinnän ja palveluiden yhteydessä, ja käsitettä esteettömyys puhuttaessa rakennetusta ympäristöstä. Saavutettavuudessa on kyse siitä, että moninaisuuden huomioimisella viestintä tavoittaa erilaisia ihmisiä ja että poistetaan ymmärtämisen esteitä, kun tarjotaan eri kielivaihtoehtoja. (Kuntaliitto. Tilastot ja julkaisut. Verkko-oppaat. Saavutettavuusopas. I:2 Mitä on saavutettavuus, mitä sillä saavutetaan ja ketkä siitä hyötyvät? Tavoitteena Design for all!.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkopalveluiden ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta tuli voimaan 22.12.2016. Direktiivi edellyttää, että verkkopalvelut ja mobiilisovellukset tulee tehdä kaikille saavutettaviksi. Euroopassa on selkeä tarve luoda yhdenmukaiset minimitaso vaatimukset, jotta digitaaliset palvelut olisivat paremmin saavutettavissa kaikille. Saavutettavuusdirektiivin lisäksi on valmisteilla esteettömyysdirektiivi, joka koskisi kaikkien sähköisten palveluiden esteettömyyttä. Sen tavoitteena on tiettyjen tuotteiden ja palveluiden säädöksiä yhdenmukaistaminen. Direktiivi kattaisi muun muassa yleisimmin käytetyt digitaaliset palvelut kuten puhelinpalvelut, audiovisuaaliset mediapalvelut, digitaaliset liikennepalvelut, pankkipalvelut ja verkkokaupat. Esteettömyysdirektiivin käsittely on vasta alkuvaiheessa mutta

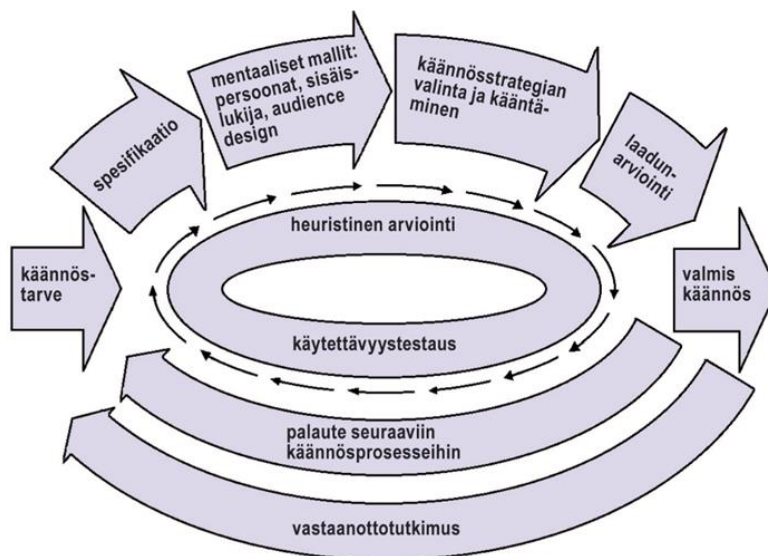
tulossa 2020-luvulla. (Kuntaliitto. Tilastot ja julkaisut. Verkko-oppaat. Saavutettavuusopas. 4 Saavutettavuuslainsäädännöstä lyhyesti.)

5 OPINNÄYTETYÖN KÄÄNNÖSTEORIAM

Käännöksessä päämääränä on ymmärtää lähdetekstit ja välittää ne kohdekielellä toiseen kieli- ja kulttuuripiiriin (Tommola 2006, 11–12). Tarkka muodollinen vastaavuus ei ole mahdollista, sillä suomen kielessä ja suomalaisessa viittomakielessä on paljon eroavaisuuksia. Muotovastaavuus voidaan saavuttaa vain osittain, mutta tärkeämpänä pidetäänkin viestin ymmärrettävää välittämistä kuin tarkkaa muotovastaavuutta (Tommola 2006, 14). Tilannekuulutusten käännöksissä kohdekielen huomioiminen näyttöytyy esimerkiksi siten, että suomenkielisen termin merkitys selitetään, mikäli termiä vastaava viittoma ei yksin riitä.

5.1 Käyttäjäkeskeinen kääntäminen

Käyttäjäkeskeisen kääntämisen tarkoituksena on kääntäjien asiantuntemuksen sekä käännösten käyttäjien yhteistyö koko käännösprosessin ajan. Tällöin on paremmat edellytykset siihen, että käännökset ovat laadukkaita ja toimivia. (Koskinen, Suojanen & Tuominen 2015, 235.) Käyttäjäkeskeinen kääntäminen ei itsessään ole käännösstrategia, mutta se auttaa valitsemaan käännöstyöhön sopivia käännösratkaisuja (Koskinen ym. 2015, 243).

KUVIO 1. Käyttäjäkeskeinen kääntäminen (Koskinen ym. 2015, 238)

Kuvio havainnollistaa käyttäjäkeskeisen kääntämisen mallia (Koskinen ym. 2015, 238). Ensin havaitaan tarve käännökselle ja sen pohjalta määritellään spesifikaatio eli erittely. Spesifikaation kautta määritellään käännöksen kohderyhmä ja käännösten tavoiteltu laatutaso. Täytyy pohtia mitä tyyliseikkoja ja teknisiä vaatimuksia käännöstyössä ja videoissa on. Tulee myös huomioida mitä seikkoja liittyy terminologiaan. Spesifikaatio toimii myös käännösprosessin lopuksi mittarina, jonka avulla arvioidaan onnistumisia. Käännöksiä testataan ja arvioidaan prosessin aikana eri menetelmin ja saadun palautteen pohjalta. (Koskinen ym. 2015, 239.)

5.1.1 Käytettävyystudkimuksen heuristiikat

Käytettävyytestauksen osallistuvien oikeuksia on kunnioitettava, luottamuksellisuus säilytettävä ja tekijänoikeuksia noudatettava, jotta tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävä. Osallistujien on ymmärrettävä, miksi tutkimus tehdään. (Koskinen, D. 2005, 331.) Selitimme kyselyyn osallistuville, mitä tutkimme ja miksi tutkimusta tehtiin. Lisäksi kyselylomakkeessa pyysimme lupaa vastausten käyttämiseen tutkimuksessamme. Alla oleva taulukko ohjaa meitä käännösten käytettävyyden arvioinnissa.

TAULUKKO 1. Käyttäjäkeskeisen kääntämisen käytettävyyshauristiikat (Koskinen ym. 2015, 246–247)

1. Käännöksen ja spesifikaation vastavuus	Miksi käännöstä tarvitaan, ja täyttääkö se spesifikaatiossa määritellyt vaatimukset?
2. Käännöksen ja käytettävyyden vastavuus	Keitä ovat käännöksen käyttäjät, ja miten heidän piirteensä vaikuttavat käännösratkaisuihin? Voidaanko ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät? Heijastelevatko tekstuaaliset valinnat käyttäjien tiedon tarpeita?
3. Käännöksen ja tosielämän vastavuus	Onko käännös linjassa kulttuurisen kontekstinsa kanssa? Tarvitaanko kulttuurista adaptaatiota?

4. Käännöksen ja tekstilajin vastaavuus	Vastaako käännös kyseisen tekstilajin konventioita? Sopivatko visuaaliset, auditiiviset ja muut multimodaaliset elementit uuteen kontekstiinsa?
5. Johdonmukaisuus	Ovatko käännöksen tyyli, termistö, fraasit ja rekisteri johdonmukaisia?
6. Luettavuus	Ottavatko käännöksen visuaaliset elementit huomioon lukijan fysiologiset kyvyt ja olennaiset kulttuuriset konventiot? Ohjaako käännös käyttäjää tekstilajille tyypillisillä visuaalisilla ja kielellisillä vihjeillä? Onko tulkinnanvaraisuus tarpeeksi vähäistä?
7. Kognitiivinen kuormitus ja tehokkuus	Onko käännös laadittu siten, että se on helposti muistettavissa ja opittavissa, eli onko se selkeä ja ymmärrettävä? Tarvitsevatko käyttäjät opastusta käyttääkseen käännöstä ja jos tarvitsevat, millaista?
8. Miellyttävyys	Tuottaako käännös miellyttävän ja/tai palkitsevan käyttäjäkokemuksen?
9. Lähtö- ja kohdetekstin vastaavuus	Onko kaikki olennainen lähdemateriaali käännetty? Esiintyykö lähtötekstistä johtuvaa interferenssiä eli kielellistä tai rakenteellista häiriötä?
10. Virheiden estäminen	Onko mahdolliset väärinymmärtämisen riskit minimoitu?

Heuristiikat ovat erilaisia käytettävyyssperiaatteita, sääntöjä ja ohjeistusluetteloita eli heuristiikkaluetteloita. Alun perin Jacob Nielsenin ja Rolf Molichin määrittelemä käytettävyyssperiaateluettelo sisältää esimerkiksi virheiden estämisen ja käytön joustavuuden ja tehokkuuden suunnittelun periaatteita. Luetteloita ei kuitenkaan voi käyttää sellaisenaan kaikkien tuotteiden kanssa, mutta sitä voidaan

soveltaa. Heuristisen arvioinnin vahvuutena on sen muunneltavuus ja sitä voidaan käyttää käyttäjäkeskeisessä käännösprosessissa käännösten arviointiin. (Koskinen ym. 2015, 245–246.)

5.2 Skoposteoria

Skopos tarkoittaa kreikan kielellä 'tarkoitus' tai 'päämäärä'. Skoposteorian on kehittänyt saksalainen kääntäjä Hans J. Vermeer 1970-luvun lopulla. Vermeerin mukaan myös käännöksellä on tarkoitus. Käännöksellä on tarkoitus, koska se pohjautuu toimintateoriaan, jossa jokaisella toiminnalla on jokin tarkoitus. (Du 2012, 2190.) Käännösten lähtötekstinä olivat VR:n tilannekuulutusmallit, joiden skopos on tiedonvälitys. Käännöstyössä viestin merkitys säilytettiin samana.

6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusta tehtäessä, täytyy olla selvillä mitä haluaa tutkimuksesta saada selville. Kun tutkimuskysymys on selvillä, voi alkaa tehdä tutkimusta. (Burns 2000, 25.) Tutkimuksessa tulee aina määritellä ryhmä, joka vastaa kyselyyn, jotta voidaan tehdä oikeita päätelmiä kyselyn vastauksista. Kyselyn kautta saatu tieto tulee olla yleistettävissä vastausryhmän perusteella laajempaan, saman ominaisuuden omaavien ryhmään. Kuitenkin, mitä pienempi vastausryhmä, sitä epätarkempi yleistys on. (Burns 2000, 82–83.) Opinnäytetyössä käytettiin tutkimusmenetelmänä käytettävyydestausta, joka toteutettiin kyselytutkimuksena. Kyselytutkimus oli kvantitatiivinen.

6.1 Käytettävyydestausta

Käytettävyydestausta määritellään Rubinin mukaan (1994) prosessiksi, jossa kohderyhmän edustajien avulla arvioidaan, kuinka tuote täyttää tietyt käytettävyydekriteerit. Käytettävyydestausta on menetelmä, jolla pyritään arvioimaan tehtävien avulla tuotteen käytettävyyttä. Käytettävyydestaustuksen avulla saadaan informaatiota siitä, kuinka tuote toimii tai miten sitä voisi kehittää. Tämä menetelmä sopii hyvin tilanteisiin, joissa halutaan saada tietoa tuotteen käytettävyydestä tai toimivuudesta kohderyhmän näkökulmasta. Tavoitteena on löytää tuotteen käytöstä sellaisia asioita, joita voidaan huomioida tuotteen jatkokehityksessä, mutta käytettävyydestausta antaa myös informaatiota siitä, mikä on käytettävyydeltään jo hyvällä mallilla. (Koskinen, J. 2005, 187–188.) Meidän käytettävyydestaustamme tavoitteena oli kerätä informaatiota tilannekuulutusmallien käännosten kielestä, saavutettavuudesta sekä käytettävyydestä. Palautteen pohjalta muokasimme käännoiksi tarvittaessa kohdekielisemmiksi.

Käytettävyydestaustasuunnitelmassa tulisi Rubinin (1994) mukaan kiinnittää huomiota yhdeksään kriittiseen osa-alueeseen, jotka liittyvät testauksen järjestämiseen. Osa-alueita ovat testauksen tavoitteet, ratkaisevat kysymykset ja käytettä-

vyystavoitteet, kohderyhmä, toimintatavat testissä, testitehtävät, testausympäristö ja -välineistö, testitapahtuman tarkkailu, tulosten kerääminen sekä raportin sisältö ja esitystapa. Ensin on oltava selvillä testauksen tarkoitus ja tavoitteet. Sen jälkeen on mietittävä mahdollisimman selviä, tarkkoja ja mitattavissa olevia ominaisuuksia, joita halutaan selvittää. Testiryhmäksi on valittava sellainen ryhmä, jonka edustajat ovat tuotteen loppukäyttäjiä, jotta testaaminen on järkevää. Testin aikana on toimittava yhdenmukaisesti, huomioitava mahdolliset poikkeamat sekä pitää tilanne yksinkertaisena. (Koskinen, J. 2005, 189–192.) Kyselytutkimus toteutetaan sekä Turun että Raision kuurojen yhdistyksillä. Kysely tulisi toteuttaa molemmissa paikoissa yhdenmukaisesti, sillä se lisää tutkimuksen eettisyyttä.

Ennen virallista testiä on hyvä tehdä pilottitesti toimintatapojen testaamiseksi. Testitehtävien on oltava ymmärrettäviä, lyhyitä ja ytimekkäitä. Kysymykset voivat olla suoria tai lyhyen kehystarinan sisällä. Tehtävän tai kysymyksen sanamuodot eivät saa ohjata vastaajan toimintaa. Paras testausympäristö olisi normaalia käyttöympäristöä muistuttava, mutta se ei aina ole toteutettavissa. Testitilanteessa on vetävä moderaattori ja lisäksi tarkkailijoita, jotka tarkkailevat testiryhmän toimintaa. (Koskinen, J. 2005, 189–192.) Kyselytutkimuksessa kerätty aineisto tulee analysoida huolellisesti, jotta käytettävyydestä olisi mahdollisimman tehokas. Käytettävyyseraportin valmistumisprosessi voidaan jakaa neljään osaan (Rubin, 1994). Aineiston esiprosessointi, aineiston analysointi, korjausehdotusten muodostaminen ja loppuraportin tuottaminen ja tulosten esittäminen. (Koskinen, J. 2005, 196–197.)

Käytettävyydestestauksen vahvuutena on sen objektiivinen tapa kerätä tietoa. Se antaa selvästi enemmän tietoa tuotteen käytettävyydestä käyttäjän näkökulmasta, verrattuna johonkin muuhun menetelmään. Käytettävyydestä voidaan tehdä sekä alkeelliselle prototyypille että valmiille tuotteelle. Testausta voidaan käyttää myös kertaluontoisesti. Tulosten raportissa voidaan esittää lukuarvoja todellisiin käyttäjäryhmiin kuuluvien toiminnasta tuotteen parissa, eikä siten raportin koostajien mielipiteet heikennä tulosten uskottavuutta. (Koskinen, J. 2005, 203–204.)

Käytettävyydestestaus eroaa muista käytettävyyden tutkimuksen menetelmistä, jos testissä on moderaattori, tarkkailija ja testikäyttäjät. Testikäyttäjien tulee kuulua tuotteen kohderyhmään, heidän toimintaansa tulee tarkkailla ja mielellään nauhoittaa. Testikäyttäjät suorittavat tehtäviä, jotka simuloivat aitoja käyttötilanteita ja testikäyttäjät ajattelevat ääneen mitä ovat tekemässä. Tällöin käytettävyydestestauksen ehdot täyttyvät. (Koskinen, J. 2005, 205.) Käytettävyydestestauksen heikkouksiin lukeutuu muun muassa se, että se on menetelmänä raskas. Testaukseen on värvättävä testikäyttäjät ja suunnitteluun, testauksen toteuttamiseen sekä vastausten analysointiin on varattava aikaa. (Koskinen, J. 2005, 204.)

6.1.1 Osallistujien valinta

Käytettävyydestestaus ja kyselytutkimus kuuluvat osallistaviin käytettävyyden arviointimenetelmiin. Osallistujien edustavuus on osallistujien valinnassa keskeisin tekijä. Pitää pohtia pätevätkö tietyssä tilanteessa ja tietyillä käyttäjillä saadut tulokset koko käyttäjäpopulaatioon. Se kuinka hyvin testaukseen osallistujat edustavat käyttäjäryhmiä, joille tuote on suunnattu, vaikuttaa siihen, kuinka tulokset voidaan yleistää. Tulosten reliabiliteettiin, eli luotettavuuteen sekä yleistettävyyteen otoksesta koko populaatioon, vaikuttaa otoskoko. Otoksoon kasvaessa luottamus tulosten oikeellisuuteen paranee. (Anttonen 2005, 283–284.) Osallistujien jako käyttäjäryhmiin voidaan tehdä joko ennen testiä tai sen jälkeen kyselylomakkeella saatujen tietojen perusteella, mikäli osallistujia on vaikea saada (Anttonen 2005, 290). Kyselytutkimus toteutetaan kuurojen yhdistyksillä, joissa yleensä kävijät ovat aikuisia ja senioreita. Kyselyn toteutuspaikan vuoksi voi olla haastavaa saada osallistujia nuoremmista ikäryhmistä.

6.1.2 Kyselylomakkeet käytettävyydestutkimuksessa

Kyselylomakkeita, joiden avulla kerätään tietoa vastaajien mielipiteistä, ajatuksista ja tuntemuksista, voidaan käyttää tutkimuksen osana, tai ainoana tiedonkeruumenetelmänä. Tutkimuksen tavoitteet ja valittu tutkimusstrategia vaikuttavat siihen, soveltuuko kysely käytettävyydestutkimukseen. Kyselytutkimuksen täytyy tuottaa vastaukset tutkimuskysymyksiin, minkä vuoksi lomake täytyy suunnitella huolellisesti. Lomaketta tulee jatkuvasti arvioida ja muokata tilanteen mukaan.

Avoimet kysymykset tuottavat laadullista aineistoa ja vaihtoehtokysymykset tuottavat määrällistä aineistoa. (Vanhala 2005, 17.) Tässä opinnäytetyössä tehtävä kysely on kvantitatiivinen tutkimus, josta saadaan määrällistä aineistoa. Kyselyssä on muutamia avoimia vastausvaihtoehtoja.

Kyselylomake on työkalu tiedonkeruuseen, mutta se ei pakota käyttämään tiettyä tutkimusstrategiaa eikä määrää tutkimuksen tavoitteita. Strategia, tavoitteet ja tutkimuskysymykset kuitenkin ohjaavat lomakkeen ja kysymystyyppien valintaa. Kysely soveltuu tutkimuksiin, joissa osallistujajoukon mielipiteistä ja subjektiivisista arvioista ollaan kiinnostuneita. Kyselylomakkeilla kerätty aineisto tukee muita käytettävyyden arviointimenetelmiä ja voi olla tukena tulosten validoinnissa. (Vanhala 2005, 34.)

6.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus on prosessi, joka etenee vaiheittain. Jokaiseen prosessin vaiheeseen vaikuttaa edellinen vaihe. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä toimii kyselylomake, jonka vastauksia käsitellään tilastollisesti, esimerkiksi prosentteina. Kvantitatiivinen tutkimus alkaa tutkimusongelmasta, johon pyritään löytämään ratkaisu. Tutkimusongelma muutetaan kysymyksiksi, joilla saadaan vastaukset tutkimusongelmaan. (Kananen 2011, 18–21) Opinnäytetyön tutkimusongelmana on viittomakielisten tilannekuulutusten puuttuminen. Tutkimuskysymyksinä ovat viittomakielelle käännettyjen tilannekuulutusmallien toimivuus sekä kuulutusten saavutettavuus viittomakielisille.

Tutkimuskysymyksien avulla valitaan tiedonkeruumenetelmä, jolla pyritään saamaan vastaus tutkimusongelmaan. Tiedonkeruukysymykset tulee suunnitella huolella, ettei vastaaja voi tulkita niitä väärin. Olisi suositeltavaa, että kyselylomake testattaisiin testiryhmällä, ennen virallista tutkimusta. (Kananen 2011, 20–22.) Ennen kyselytutkimusta emme ajanpuutteen vuoksi testanneet kyselyä testiryhmällä. Kävimme kysymykset kuitenkin läpi opinnäytetyötämme ohjaavan lehtorin kanssa.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa kyselyyn vastanneiden avulla tehdään yleistettyjä päätelmiä. Tutkimuksessa tulee huomioida edustava otos, jotta tulokset olisivat mahdollisimman tarkkoja. Otannan valinta on usein vaikeaa, eikä sitä usein saa täydelliseksi. (Kananen 2011, 22.) Opinnäytetyössä tiedostimme sen, että tuloksia on vaikeampi saada nuorilta osallistujilta. Kyselyyn vastasi aikuisia ja senioreita, minkä vuoksi tulokset eivät ole niin ihanteellisia kuin toivoimme.

Kyselyä tehtäessä tehdään myös havaintomatriisi, johon tulokset syötetään. Havaintomatriisi tarkoittaa pohjaa, johon kyselyn vastaukset kerätään. Niitä on erilaisia valmiita malleja tai sen voi tehdä itse. (Kananen 2011, 22.) Teimme kyselyjen toteuttamisen jälkeen omat havaintomatriisit siten, että kaksi kirjoitti tuloksia ylös omiin matriiseihin ja yksi luki tuloksia ääneen. Pyrimme säilyttämään eettisyyden vastauksia luettaessa, minkä vuoksi kaksi henkilöä kirjoitti tuloksia ylös. Jokaisen kysymyksen jälkeen, kaikkia vastauksia verrattiin matriisien kirjoittajien kesken. Jos tuloksissa oli eroavaisuuksia, käytiin sama kysymys uudestaan läpi niin, että jokainen vastaus toistettiin ääneen. Tällä varmistettiin tulosten oikeellisuus.

Kvantitatiivisen tutkimuksen tulosten analysointi tapahtuu määrällisesti, prosentteina (Kananen 2011, 18). Kun tutkimuksen tulokset on merkitty havaintomatriiseihin, tehdään vastauksista havainnollistavat kaaviot. Pylväsdiagrammit osoittautuivat tuloksien havainnollistamiseen parhaiten. Kyselyn tuloksia analysoimme kvantitatiivisen analyysin periaatteella. Analyysissä käytetään lukuja ja tulokset saatetaan taulukkomuotoon (Alasuutari 2011, 34).

7 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli kääntää VR:n suomenkielisiä tilannekuulutuksia suomalaiselle viittomakielelle. Käännösprosessia ohjasi käyttäjäkeskeisen kääntämisen malli sekä skoposteoria. Opinnäytetyössä tehtiin kysely, joka oli kvantitatiivinen tutkimus. Kyselytutkimuksen tuloksista koottiin taulukot. Tulokset analysoitiin kvantitatiivisen analyysin sekä käyttäjäkeskeisten kääntämisen käytettävyyshauristiikkojen avulla. Opinnäytetyöprosessin aikana muodostui kaksi kehittämissuhteusta.

7.1 Materiaalin hankinta ja rajaaminen

Rajasimme opinnäytetyön käännöstyön materiaaliksi kaikista kuulutuksista tilannekuulutukset. Olimme yhteydessä VR:n vammaispalvelujen kehittämisestä vastaavaan henkilöön. Hänen kauttaan saimme VR:n junien poikkeustilanteiden kuulutusmallit (28 kappaletta) sähköpostitse. Otimme yhteyttä myös Finrailin matkustajainformaatiopäällikköön, joka lähetti meille sähköpostitse asemilla tapahtuvien peruskuulutusten kaavat (kuusi kappaletta) sekä Excel-tilukkona poikkeuskuulutusten ja muiden tilannekuulutusten fraasit.

Aluksi tavoitteenamme oli kääntää sekä junissa että asemilla tapahtuvat tilannekuulutukset, mutta jouduimme rajaamaan materiaalia. Valitsimme opinnäytetyön käännöstyöksi junissa tapahtuvat tilannekuulutukset. Nämä tilannekuulutusmallit ovat selkeitä lauseita, ja niistä pystyy tekemään käännökset suomalaiselle viittomakielelle. Päätimme jättää Finrailin kuulutukset kääntämättä, mitä perustellaan tarkemmin luvussa 2.2 Finrail.

7.2 Kohderyhmä

VR:n tilannekuulutusmallien käännösten kohderyhmänä ovat kaikki suomalaista viittomakieltä äidinkielenään käyttävät henkilöt, jotka käyttävät VR:n palveluja. Lisäksi kohderyhmänämme ovat huonokuuloiset henkilöt, jotka eivät välttämättä kuule riittävän hyvin kuulutuksia. Käännösvideot ovat tekstitettyjä, jotta ne palvelisivat myös huonokuuloisia. Tavoiteotantaan kyselytutkimuksessa ja käytettävyydestä kyselyssä kuuluivat nuoret, aikuiset sekä seniorit. Rajasimme otannasta pois lapset, sillä he matkustavat junilla aina aikuisen vastuulla. Tavoitimme kyselytutkimuksella kuitenkin vain aikuisia ja senioreita. Nuorisoa ei osallistunut yhdistysiltoihin, joissa kysely toteutettiin.

7.3 Käännösstrategia

Käytimme käännösprosessissamme käyttäjäkeskeisen kääntämisen mallia. Valitsimme tämän käännösstrategian sen perusteella, mitä olemassa olevaa tietoa kielenkäyttäjistä eli kuuroista ja huonokuuloisista meillä oli entuudestaan. On tärkeää arvioida kriittisesti sitä tietoa, jota kohdeyleisöstä oletamme, ja tiedostaa, miten oletukset vaikuttavat käännösstrategian valintaan (Koskinen ym. 2015, 238–239). Jotta käännökset palvelisivat kaikkia ikäryhmiä, hyödynsimme opintojemme aikana saatua tietoa eri ikäisten kuurojen käyttämästä kielestä. Käännöstyössä tulee ottaa huomioon käännösten käyttäjät ja kuinka käännöksiä käytetään (Koskinen ym. 2015, 234). Käännöksissä mietitään kohderyhmien tiedollisia ja kielellisiä valmiuksia sekä esteettisiä mieltymyksiä. Käännökset laaditaan käyttötarkoituksen, eli skopoksen, mukaisesti, eikä niissä pyritä niin vahvasti lähtötekstivastaavuuteen. (Koskinen ym. 2015, 234.) Lähtötekstin eli tilannekuulutusten skopos on tiedonvälitys.

Käyttäjäkeskeiseen kääntämiseen pyrimme sillä, että tilannekuulutuksista tehtiin ensin yhdet käännökset, joiden toimivuudesta pyysimme natiivilta kielenkäyttäjältä palautetta. Saamamme palautteen pohjalta hiomme käännöksiä. Hiomisen jälkeen toteutimme käytettävyydestä kyselytutkimuksen avulla. Kuulutuk-

sia on yhteensä 28, joista valitsimme kyselytutkimukseen viisi. Nämä viisi käännöstä valitsimme siksi, että ne ovat keskenään erilaisia ja osa niistä sisältää ohjeita, kuinka toimia tilanteessa. Halusimme testata varsinkin ohjeita sisältävien kuulutusten käännösten kieltä ja ymmärrettävyyttä. Käsitksemme mukaan nämä myös kuuluvat yleisimpiin kuulutuksiin. Valintaa oli tehtävä myös siksi, että testiryhmälle olisi tullut liian raskaaksi, jos olisimme näyttäneet kaikki käännökset. Se olisi myös vienyt liikaa aikaa.

Teimme kyselyn saavutettavuudesta ja käännösten kielestä, mikä toteutettiin Turun ja Raision kuurojen yhdistyksillä. Teimme kyselytutkimuksesta mainoksen (LIITE 1), jota yhdistykset saivat jakaa sosiaalisessa mediassa. Turun kuurojen yhdistys jakoi mainoksen Facebookissa, ja Raision yhdistys kertoi tutkimuksesta heidän yhdistyksensä nettisivuilla. Toivoimme, että mainoksen avulla olisimme tavoittaneet mahdollisimman paljon kohderyhmän edustajia.

7.4 Käännöstyö ja kuvaaminen

Teimme tilannekuulutuksista ensin glossit, joita käytimme muistimme tukena. Aluksi käytimme kääntämisessä glossausta, jotta pääsimme käännöstyössä alkuun. Kuvasimme glossien pohjalta käännösten raakaversiot, joista pyysimme palautetta viittomakieliseltä lehtoriltamme. Keskustelimme lehtorin kanssa, kannattaako glosseja käyttää käännöstyössä, sillä käännösten viittomakielisyys voi kärsiä. Merkitsemistavassa on tulkinnan varaa, ja siitä saatava tieto voi olla vaihtelevaa. Päätimme jättää glossien käytön käännöstyön alkuvaiheeseen ja keskittyä lopullisissa käännöksissä viittomakielisyyteen ja visuaalisuuteen. Glossit löytyy liitteestä (LIITE 2), eikä niitä ole muokattu alkuvaiheen jälkeen. Glossit on numeroitu samaan satunnaiseen järjestykseen kuin tekemämme käännösvideot.

Palautteen jälkeen hioimme käännöksiä ja teimme uudet videot. Osaa hiotuista käännöksistä käytimme kyselytutkimuksessa. Kyselytutkimuksen vastausten perusteella hioimme käännöksiä ja teimme lopulliset versiot. Kuvasimme lopulliset käännösvideot Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) Turun kampuksen tiloissa,

tulkkausstudioissa. Tulkkausstudio on tehty niin, että siellä pystyy tuottamaan laadukasta videomateriaalia. Studioissa on hyvät valot, laadukas kamera ja erilaisia vaihtoehtoja taustaksi. Halusimme tuottaa laadukkaat ja asianmukaiset videot, joten videon laadun lisäksi huomioimme siistin vaatetuksen ja olemuksen. Toimimme itse käännösvideoilla viittojina. Tulevaisuudessa, mikäli VR ottaa käännetyt materiaalit käyttöönsä, tulee viittojana olla natiivi kielenkäyttäjä. Tästä olemme tiedottaneet VR:ää.

7.5 Käännösvideoiden tekstitys

Huomioimme käännösvideoissa tekstityksen siten, että jätimme kuvaruudun alareunaan sille tarpeeksi tilaa. Käännösvideoista tehtiin yksi tiedosto, jossa videot on numeroitu satunnaisessa järjestyksessä. Käännökset tehtiin yhdeksi videoksi, jotta niiden tekstittäminen sujuisi kätevästi. Käytimme tekstittämiseen ilmaisohjelmaa nimeltä Subtitle Horse. Subtitle Horse on internetselaimessa toimiva tekstitysohjelma, joka tarjoaa tekstitysmahdollisuuden niin aloittelijoille kuin ammattilaisillekin (Subtitle Horse. Home). Tekstitimme käännökset suomen kielen kuulutuksien perusteella, vaikka käännöksiin teimme kohdekielisiä muutoksia. Päätimme tekstittää videot samalla tavalla kuin ne tulevat kuulutuksina. Teimme tämän valinnan siksi, että viitotut kuulutukset palvelisivat mahdollisimman hyvin huonokuuloisia. Huonokuuloinen henkilö saattaa kuulla kuulutuksesta osan ja turvautua osittain tekstitykseen. Käännöksen tekstitys on siis sama, kuin mitä VR:n kuulutuksessa kuulutetaan.

7.6 Kysely kohderyhmälle

Kohderyhmälle tehdyssä kyselytutkimuksessa meillä oli kolme teemaa: käytettävyys, yleiskielisyys ja saavutettavuuden edistäminen. Kyselylomakkeessa oli 11 monivalintakysymystä, joista osassa vastausvaihtoehdoista oli valittavissa myös ”muu, mikä?”. Kerättyjä vastauksia hyödynsimme opinnäytetyössämme käännöksen käytettävyyden kehittämisessä. Kyselytutkimuksen avulla saimme kvantitatiivista aineistoa tutkimukseemme. Kyselytutkimuksen tavoitteena oli kehittää

käännöksien käytettävyyttä ja kohdekielisyttä sekä edistää saavutettavuutta. Kyselylomake löytyy liitteistä (LIITE 3).

Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Alussa pyysimme lupaa käyttää kyselyn vastauksia tutkimustarkoitukseen. Ensimmäisissä kysymyksissä kysyttiin vastaajien ikää, sukupuolta ja äidinkieltä, minkä tarkoituksena oli kartoittaa tietoa kohderyhmästä. Seuraavissa kysymyksissä tiedusteltiin saavutettavuuden näkökulmasta junan käyttöä yleisesti. Kysyimme, kuinka usein henkilö matkustaa junalla, millaisena junissa tapahtuvien kuulutusten saavutettavuus koetaan sekä onko henkilö ollut poikkeavassa tilanteessa, jossa ei ole saanut informaatiota. Kysely jatkui käytettävyyden ja yleiskielisyyden teemalla. Valitsimme 28:sta tilannekuulutusmallista viisi (5) mahdollisimman erilaista tilannekuulutusta, jotka näytimme kyselyyn osallistuville. Kysyimme, ovatko käännökset viittomakielisiä. Kyselytutkimuksessa tiedustelimme lisäksi käytettävyyteen ja käytännön toteutukseen liittyviä asioita. Näytimme kuvan VR:n vaunuissa tällä hetkellä olevista näytöistä ja kysyimme, ovatko näytöt sopivan kokoisia (LIITE 4). Tiedustelimme, kuinka huomion herättäminen voisi käytännössä tapahtua, jotta kuurot osaisivat kohdistaa katseensa näytölle ennen viittomisen alkamista. Lopuksi kysyimme osallistujilta mielenkiintoa toimia tulevaisuudessa kuulutusten viittojana, mikäli VR ottaa käännettyjä tilannekuulutukset käyttöön.

Kysely toteutettiin Turun kuurojen yhdistyksellä 26.2.2020 ja Raisiossa 12.3.2020. Kyselyn kysymykset viitottiin videoille, koska eettisestä näkökulmasta ajateltuna ne tulisi olla viitottuna molemmilla kyselytutkimuskerroilla samalla tavalla. Molempien kyselytutkimusten alussa pidimme lyhyen esittelyn itsestämme sekä tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista. Ohjeistimme alussa, kuinka kyselytutkimus tulee etenemään ja pyysimme vastaamaan kysymykseen siitä, saammeko käyttää vastauksia tutkimustarkoitukseen.

Turun yhdistysilta alkoi noin tunnin pituisella tiedotustilaisuudella. Kysely toteutettiin tiedotustilaisuuden jälkeen, mikä saattoi vaikuttaa osallistujien keskittymiseen. Yhdistysillassa oli paljon ihmisiä, mikä lisäsi tilanteen hallinnan haastavuutta. Turussa käytimme videoituja kysymyksiä, jotka näytimme yksi kerrallaan.

Suurin osa osallistujista seurasi kyselyä, mutta osa vastasi kyselyyn omaan tahtiin, ennen kuin viitottuja kysymyksiä ehdittiin näyttää. Kaikki eivät olleet vastanneet kysymykseen, saammeko käyttää vastauksia tutkimuksessamme. Pohdimme, johtuiko tämä esimerkiksi siitä, ettei ohjeistusta seurattu tai se oli epäselvä. Vastaamatta jättäminen saattoi johtua myös siitä, ettei kysymyksen edessä ollut numeroa eikä siitä ollut viitottua videota. Huomasimme ettei kaikki asiat kyselyn toteuttamisessa toimineet.

Raision kyselyä varten teimme pieniä muutoksia toimintatapoihimme. Raisiossa emme näyttäneet kysymyksiä videoilta vaan viitoimme ne paikan päällä, kuitenkin samalla tavalla kuin ne olivat videoilla viitottu. Tämä tapa oli selkeämpi ja nopeampi ja teki tilanteesta vuorovaikutuksellisemman. Raisiossa pääsimme toteuttamaan kyselyn illan alkupuolella. Kyselytutkimusta pohjustettiin enemmän, mikä motivoi läsnäolijoita osallistumaan ja keskittymään kyselyyn. Raisiossa oli vähemmän osallistujia kuin Turussa, minkä takia tilannetta oli helpompi hallita. Huomasimme kyselyn aikana, ettemme olleet kertoneet mitä tilannekuulutukset ovat. Kun näytimme ensimmäisen kuulutuksen, se aiheutti ihmettelyä osassa osallistujista. Saimme tilanteeseen apua henkilöltä, joka oli vastannut Turussa järjestettyyn kyselyyn. Hän oli Turussa itse pohtinut kuulutusten käännöksiä, joten hän osasi selittää asian Raision kyselyyn osallistujille.

7.7 Arviointi ja analyysi

Käytimme käännösten käytettävyyssarvioinnissa heuristista arviointia (TAULUKKO 1.) Käytimme taulukon osa-alueita käännösten arvioinnin pohjana. Analysoimme erikseen kyselytutkimuksen vastaukset kvantitatiivisen analyysimenetelmän avulla.

7.7.1 Tilannekuulutusten käännösten arviointi

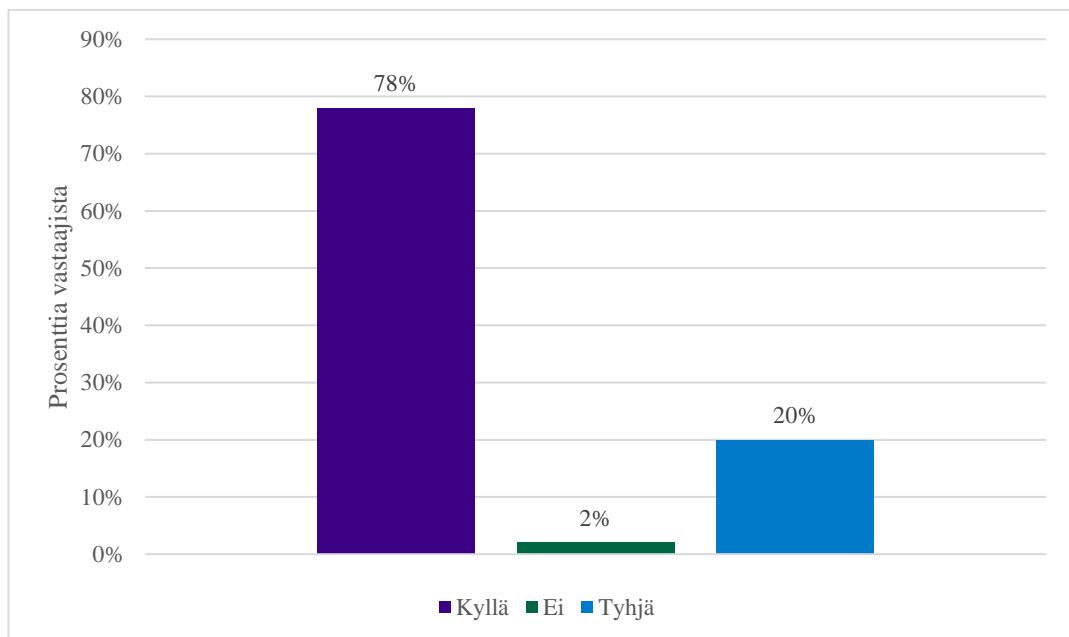
Käänsimme kaikki VR:n tilannekuulutusmallit (28 kappaletta). Käännöstyö tarvittiin, jotta myös kuurot saisivat tiedon omalla äidinkielellään. Tavoitteina olivat tie-

donvälitys ja kohdekieliset käännökset, jotka palvelisivat kaikkia ikäryhmiä. Käännösten käyttäjät ovat viittomakieliset, jotka matkustavat junalla. Käännösvideoissa huomioidaan myös huonokuuloiset, minkä vuoksi videot ovat myös tekstitettyjä. Käännöstyössä piti toteuttaa kulttuurista adaptaatiota eli tehdä muutoksia siten, että käännökset olisivat kohdekulttuurin omaisia. Esimerkiksi kuulutuksissa, jotka edellyttävät matkustajilta toimintaa, tuli muokata asioiden järjestystä, jotta se olisi viittomakielellä toimiva. Aina suomen kieltä vastaava viittoma ei pelkästään riitä, vaan pitää lisätä tietoa tai selittää esimerkiksi mitä tarkoittaa korvaava kuljetus. Esimerkiksi suomenkielisessä kuulutuksessa mainittu ”poikkeava tilanne” vaatii kohdekielelle käännettäessä selitystä, jotta se olisi paremmin ymmärrettävä. Emme kuitenkaan voinut alkaa sitä selittämään tarkemmin, sillä emme itsekään tiedä sitä tilannekuulutusmallien pohjalta.

Käännökset ovat kohdekielisiä ja visuaalisia, mikä on tärkeää. Kuulutukset ovat tiedottavia ja tyyliään asiatyylisiä, joten käännösvideoissa tyyli pidettiin samanaikaisena. Käytimme kaikissa käännöksissä samoja termejä ja viittomavaihtoehtoja, esimerkiksi fraasi ”hyvät matkustajat”. Tällä tavalla saimme käännöksistä johdonmukaisia. Käännösvideoissa huomioimme viittomatilan asianmukaisen käytön sekä kolmiulotteisuuden, esimerkiksi kuvaamalla käännösvideo hieman sivuttain, jos viittomakielinen käännös sitä vaatii. Käännösten tulkinnanvaraisuus on pyritty minimoimaan. Olemme saaneet palautetta natiiveilta kielenkäyttäjiltä useaan otteeseen, ja muokanneet käännöksiä palautteiden pohjalta. Palautteiden perusteella, osassa käännöksissä oli suomen kielen vaikutusta. Pyrimme siihen, että käännökset ovat visuaalisia, selkeitä ja helposti ymmärrettävissä kaikille ikäryhmille. Olemme tehneet käännöstyön ja itse toimineet viittojina videoilla. Tulevaisuudessa jos VR ottaa käännökset käyttöönsä, tulee niissä olemaan natiivi viittoja. Natiivi viittoja lisää osaltaan selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Kohderyhmälle on varmasti miellyttävä kokemus, että kuulutukset ovat viitottuja. Tällä hetkellä junissa ei ole vielä mahdollista saada informaatiota viittomakielellä. Kohderyhmältä saadun palautteen perusteella he ovat tyytyväisiä, että saavutettavuutta edistetään.

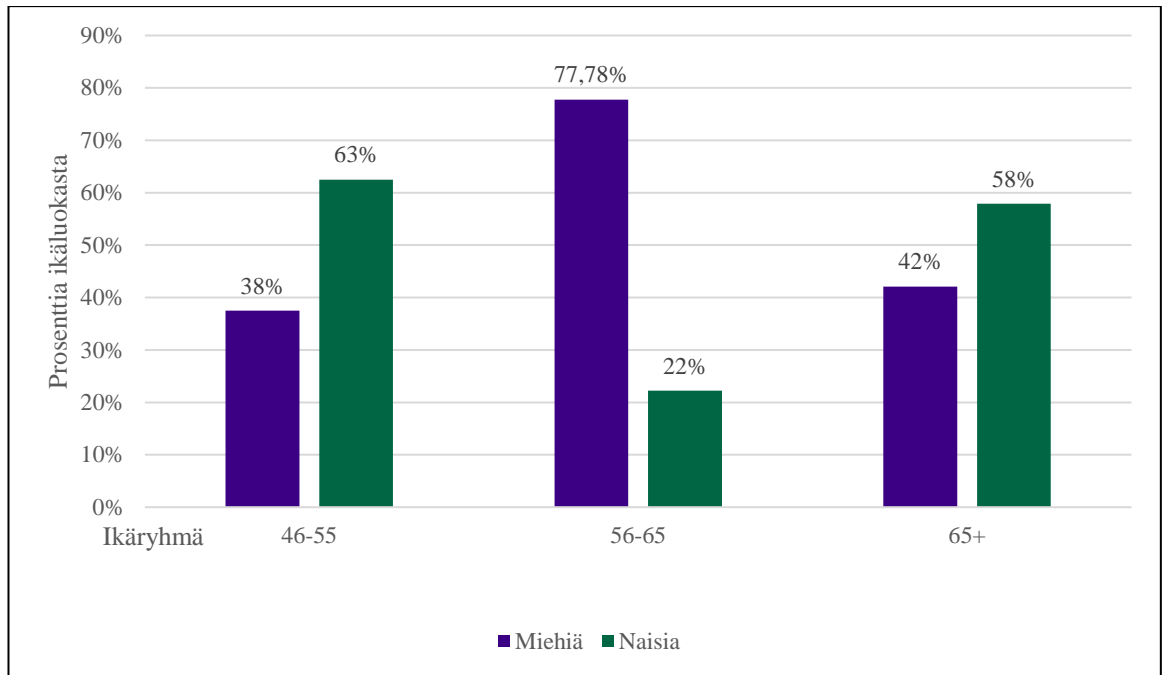
7.7.2 Kyselytutkimuksen tulosten analyysi

Kyselytutkimukseen osallistui yhteensä 46 henkilöä. Kuvio 2 havainnollistaa kyselytutkimukseen osallistuvien määrää, sekä lupaa vastausten käyttämiseen tutkimuksessa. Saimme 36 (78 %) vastausta, joita käytimme tutkimuksessa. Yksi (2 %) osallistuja ei halunnut, että hänen vastauksiaan käytetään tutkimuksessa, ja yhdeksän (20 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

KUVIO 2. Saako vastauksia käyttää tutkimuksessa?

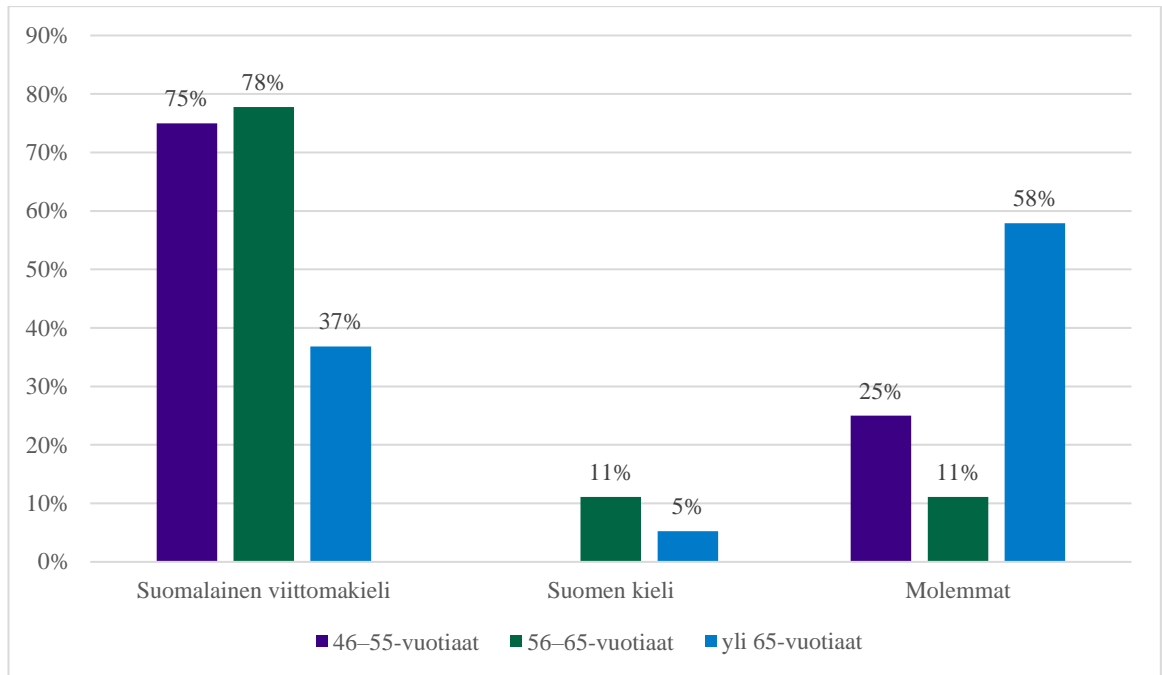
Kuviossa 3 on havainnollistettu osallistujien ikäjakauma sukupuolen mukaan. Kyselytutkimuksen kohderyhminä olivat nuoret, aikuiset ja seniorit. Toivoimme vastauksia myös nuorilta, mutta heitä ei osallistunut yhdistysiltoihin. Osallistujista 8 (22 %) oli 46–55-vuotiaita, joista miehiä oli kolme (38 %) ja naisia viisi (63 %). 56–65-vuotiaita osallistujia oli yhdeksän (25 %), joista miehiä oli seitsemän (78 %) ja naisia kaksi (22 %). Suurimman osallistujajoukon muodostivat yli 65-vuotiaat, joita oli yhteensä 19 (53 %). Heistä kahdeksan (42 %) oli miehiä ja 11 (58 %) naisia.

KUVIO 3. Osallistujien ikäjakauma sukupuolen mukaan

Kyselytutkimuksen kolmas kysymys liittyi äidinkielen. Suomalainen viittomakieli oli 46–55-vuotiaista kuuden (75 %), 56–65-vuotiaista seitsemän (78 %) ja yli 65-vuotiaista seitsemän (37 %) äidinkieli. Suomalainen viittomakieli oli osallistujaryhmästä 56 % äidinkieli. Suomen kielen äidinkielekseen vastanneita oli 56–65-vuotiaista yksi (11 %) ja yli 65-vuotiaista yksi (5 %). Sekä suomalaisen viittomakielen että suomen kielen äidinkielekseen vastasi 46–55-vuotiaista kaksi (25 %), 56–65-vuotiaista yksi (11 %) ja yli 65-vuotiaista 11 (58 %). Yhteensä 14 osallistujaa (39 %) vastasi äidinkielekseen sekä suomalaisen viittomakielen että suomen kielen. (KUVIO 4.) Pohdimme, vastattiinko äidinkieleksi molemmat siksi, että viittomakieliset vastaajat kokivat omaavansa vahvan suomen kielen taidon. Vastausvaihtoehtoina olivat myös suomenruotsalainen viittomakieli, ruotsin kieli ja ”muu, mikä”, mutta näihin ei tullut yhtään vastausta.

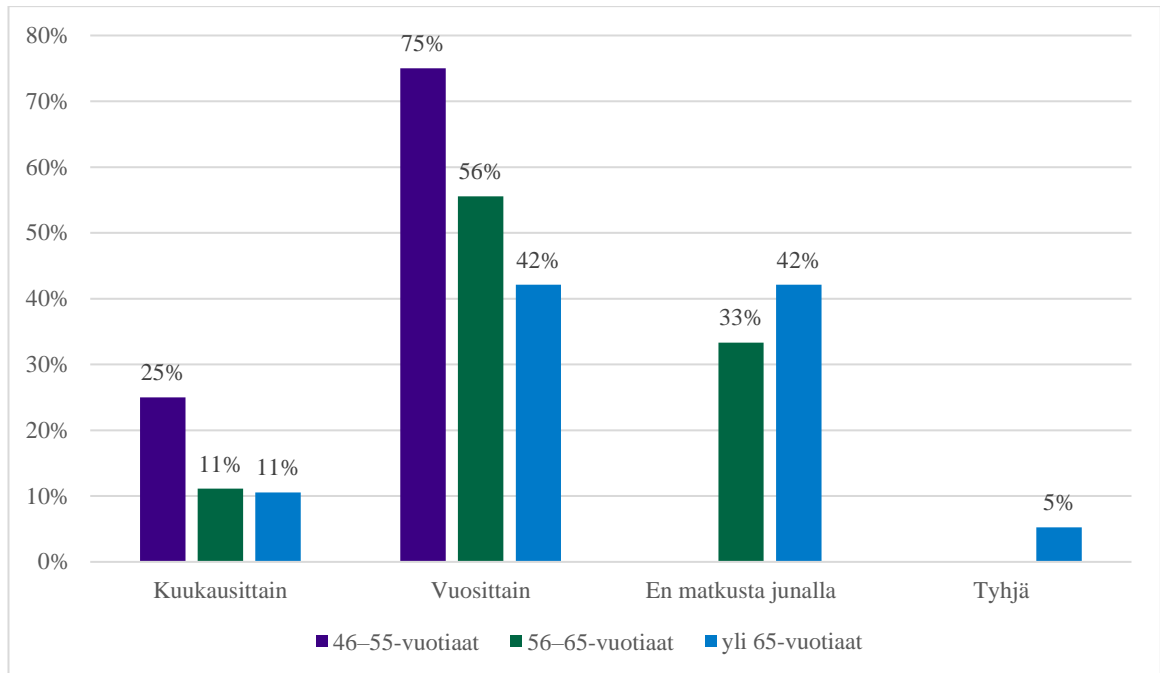

KUVIO 4. Osallistujien äidinkieli ikäryhmittäin

Kysymykset neljä, viisi ja kuusi liittyivät toisiinsa. Kysymys neljä auttoi meitä orientoitumaan viidennen ja kuudennen kysymyksen vastauksiin. Ensin kysyimme, kuinka usein osallistuja matkustaa junalla, sen jälkeen kuulutusten saatavuudesta ja kolmantena, onko osallistuja ollut junamatkallaan poikkeavassa tilanteessa.

Kuviossa viisi havainnollistamme osallistujien junalla matkustamista. 46–55-vuotiaista kaksi (25 %) matkustaa junalla kuukausittain ja kuusi (75 %) vuosittain. 56–65-vuotiaista yksi (11 %) osallistuja matkustaa kuukausittain, viisi (56 %) vuosittain ja kolme (33 %) vastasi ettei matkusta junalla. Yli 65-vuotiaista kaksi (11 %) matkustaa junalla kuukausittain, kahdeksan (42 %) vuosittain, kahdeksan (42 %) ei matkusta junalla ja yksi (5 %) ei vastannut tähän kysymykseen. Vastauksia analysoidessamme, huomasimme että vastausvaihtoehtojen ”vuosittain” ja ”en matkusta junalla” välissä olisi pitänyt olla vielä yksi vastausvaihtoehto. Yksi osallistujista oli vastannut ”en matkusta junalla” ja kirjoittanut viereen viime kerrasta olleen yli 10 vuotta. Suurin osa kaikista osallistujista matkustaa kuitenkin junalla kuukausittain tai vuosittain.

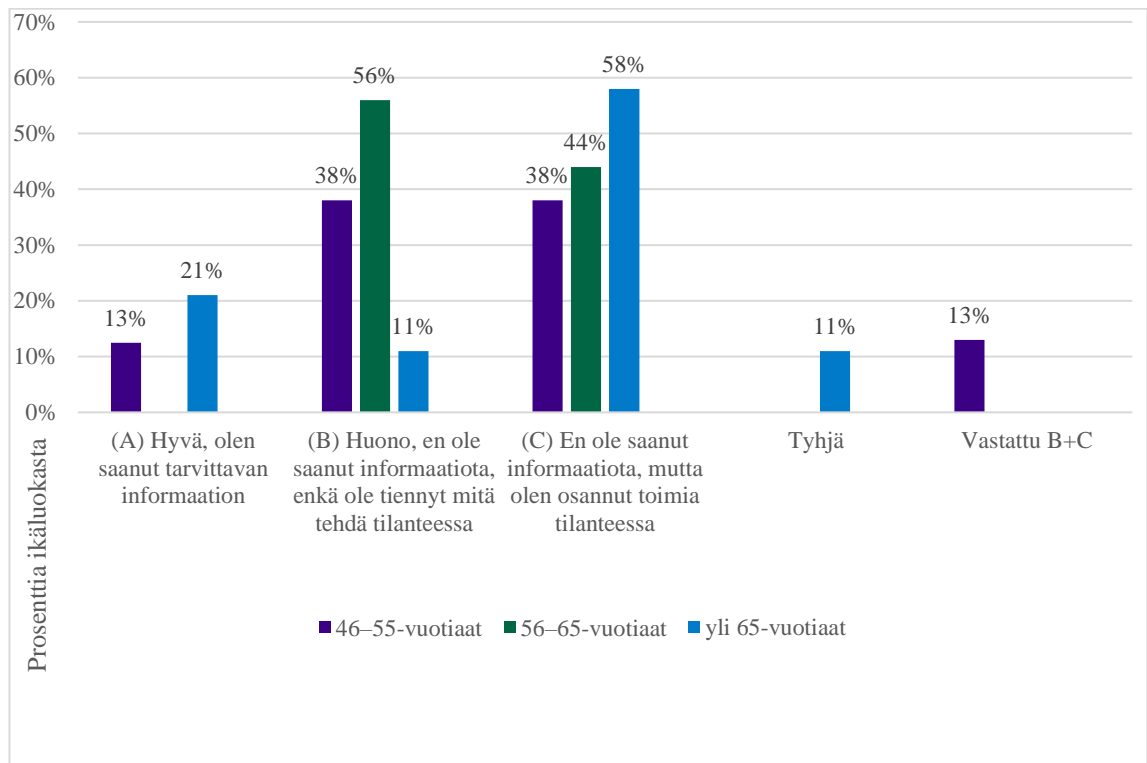

KUVIO 5. Kuinka paljon matkustat junalla?

Kysyimme junien kuulutusten saavutettavuudesta kysymyksessä viisi, ja havainnollistamme tätä kuviossa kuusi. Halusimme kysymyksellä todistaa oletuksemme siitä, etteivät kuulutukset ole saavutettavia. Vain viisi (14 %) osallistujista vastasi saavutettavuuden olevan hyvä. Osallistujista 10 (28 %) oli sitä mieltä, että saavutettavuus on huono. He eivät olleet junalla matkustaessaan saaneet informaatiota poikkeavasta tilanteesta, eivätkä tienneet kuinka tilanteessa toimitaan. Puolet osallistujista ei ollut saanut informaatiota, mutta oli poikkeavassa tilanteessa osannut toimia. Heistä 11 (61 %) oli yli 65-vuotiaita. Yksi 46–55-vuotias osallistuja oli valinnut vastausvaihtoehdot B ja C. Hän oli kommentoinut erikseen osanneensa toimia tilanteessa, koska oli kysynyt kuulevilta matkustajilta mistä on kyse. Lisäksi hän oli kommentoinut olleensa tilanteessa, jossa junasta oli poistuttava. Hän ei kuitenkaan ollut saanut tietoa miksi pitää poistua, koska kuulutusta ei näkynyt edes tekstinä.

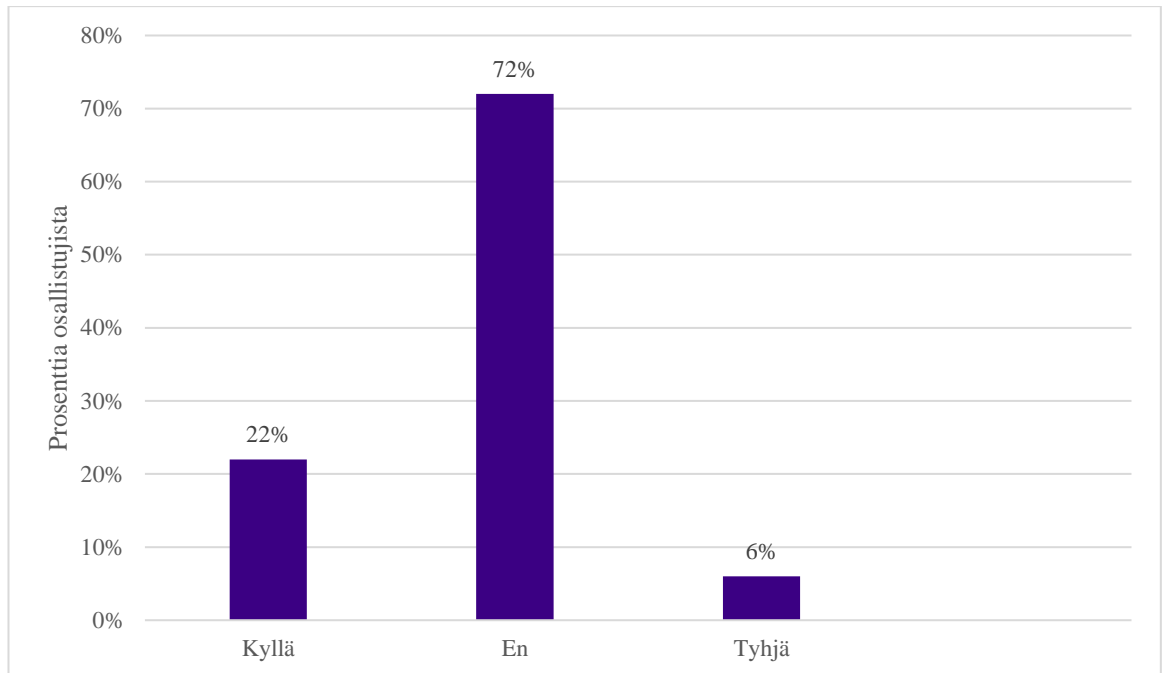
Yksi yli 65-vuotias osallistuja oli vastannut aikaisempaan kysymykseen, ettei matkusta junalla ja ehkä siitä syystä jätti vastaamatta kysymykseen viisi. Toinen yli 65-vuotias osallistuja vastasi, ettei matkusta junalla, mutta kuitenkin vastasi saavutettavuuden olevan hyvä. Nämä tulokset saivat meidät pohtimaan sitä, että kyselylomakkeessa olisi pitänyt olla myös vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa”.

Tämä vastausvaihtoehto olisi ollut hyvä, jotta jokaiselle olisi löytynyt oikea vastausvaihtoehto. Esimerkiksi jos henkilö ei matkusta junalla, hänellä ei ole tietoa junissa tapahtuvien kuulutusten saavutettavuudesta. Kysymyksen viisi tulokset osoittavat, ettei junissa tällä hetkellä tapahtuvat kuulutukset ole saavutettavia. Tämä todistaa sen, että käännöstyölle ja saavutettavuuden edistämiseksi on tarvetta.

KUVIO 6. Millaisena koet junissa tapahtuvien kuulutusten saavutettavuuden?

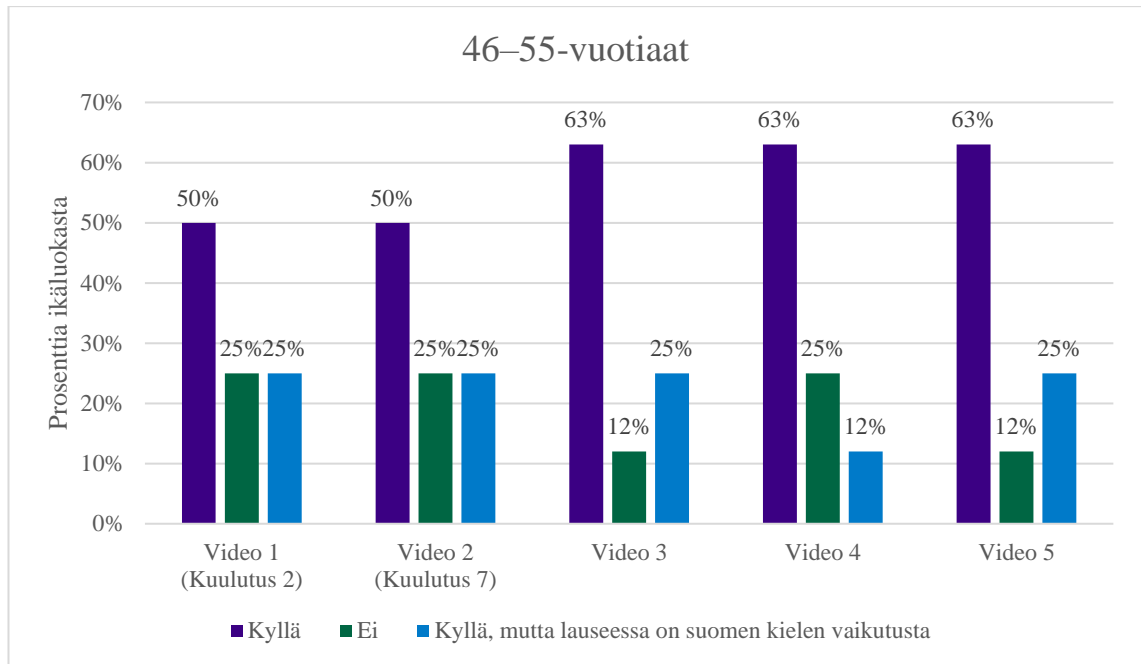
Kuviossa 7 havainnollistamme kysymyksen kuusi vastauksia. Tutkimme ovatko osallistujat olleet junalla matkustaessaan tilanteessa, jossa he eivät ole saaneet tietoa esimerkiksi siitä, miksi juna on pysähtynyt kesken matkan. Osallistujista kahdeksan (22 %) vastasi kyllä, joista kolme on 46–55-vuotiaita, yksi 56–65-vuotias ja neljä yli 65-vuotiasta. Ei-vastauksia oli yhteensä 26 (72 %). Heistä 46–55-vuotiaita on viisi, 56–65-vuotiaita kahdeksan ja yli 65-vuotiaita 13. Yli 65-vuotiaista kaksi (6 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Analyysia tehdessämme, havainnoimme että ei-vastaukset voivat tarkoittaa kahta eri asiaa. Joko ettei osallistuja ole ollut lainkaan tilanteessa, jossa juna on pysähtynyt kesken matkan, tai jos on ollut, hän on mahdollisesti saanut siitä tiedon.

KUVIO 7. Oletko junalla matkustaessasi ollut tilanteessa, jossa et ole saanut tietoa esimerkiksi siitä, miksi juna on pysähtynyt kesken matkan?

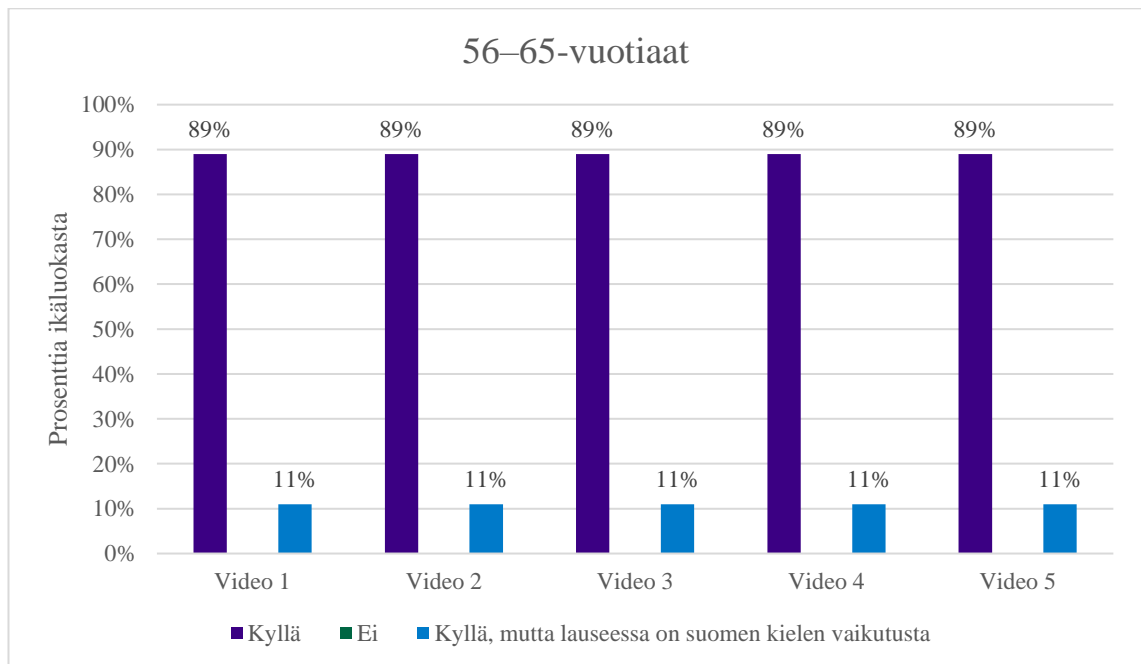
Seuraavat kolme kuviota (KUVIO 8.–10.) havainnollistavat kysymystä seitsemän. Näytimme viisi erilaista käännoä, joiden viittomakielisyyttä kysyimme. Näytimme tilannekuulutukset numero kolme, kahdeksan, 10, 13 ja 14 (LIITE 5). Kyselyssä käytimme videoista numeroita 1–5.

Kaikkien videoiden viittomakielisyys oli suurimman osan 46–55-vuotiaiden mielestä hyvä. Kahden (25 %) osallistujan mielestä videot yksi, kaksi, kolme ja viisi olivat viittomakielisiä, mutta niissä oli suomen kielen vaikutusta. Yhden (12 %) osallistujan mielestä video neljä oli viittomakielinen, mutta siinä oli suomen kielen vaikutusta. Videoissa yksi, kaksi ja neljä oli kaikissa kahdet ja videoissa kolme ja viisi yhden vastaukset, etteivät videot ole viittomakielisiä. (KUVIO 8.)

KUVIO 8. 46–55-vuotiaiden vastaukset käänösvideoista

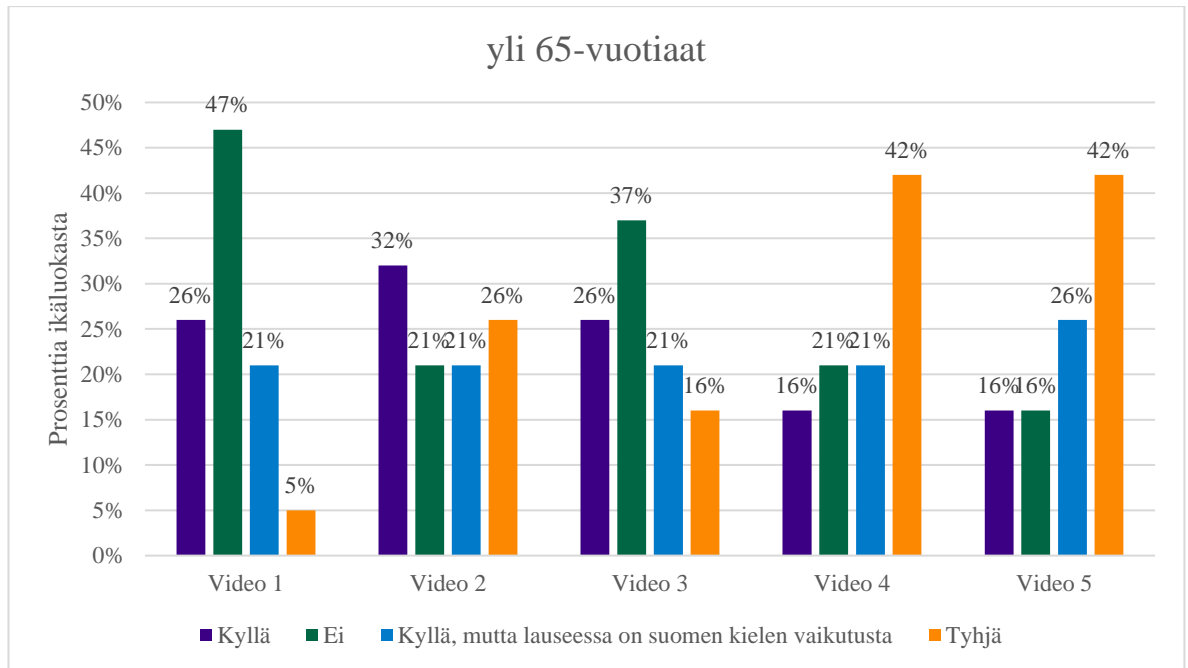
Kahdeksan (89 %) 56–65-vuotiaista vastasi kaikkien käänösvideoiden olevan viittomakielisiä. Yhden (11 %) osallistujan mielestä kaikki käänösvideot olivat viittomakielisiä, mutta niissä oli myös suomen kielen vaikutusta. Tässä ikäluokassa oli yhdenmukaisimmat mielipiteet käänösvideoiden kielestä. (KUVIO 9.)

KUVIO 9. 56–65-vuotiaiden vastaukset käänösvideoista

Yli 65-vuotiaiden osallistujien vastauksissa oli eniten hajontaa. Ensimmäinen käännösvideo ei ollut yhdeksän (47 %) osallistujan mielestä viittomakielinen. Yhdeksän (47 %) osallistujan mielestä käännösvideo oli viittomakielinen. Heistä neljän (21 %) mielestä käännösvideossa oli kuitenkin osittain suomen kielen vaikutusta. Yksi (5 %) osallistuja jätti vastaamatta kaikkiin käännösvideoihin liittyviin kysymyksiin. Toisen käännösvideon vastaukset olivat jakautuneet tasaisemmin. Kymmenen (53 %) osallistujan mielestä käännösvideot olivat viittomakielisiä, mutta heistä neljän mielestä niissä oli kuitenkin osittain suomen kielen vaikutusta. Neljän (21 %) osallistujan mielestä käännösvideot eivät olleet viittomakielisiä, ja yhteensä viisi (26 %) osallistujaa jätti vastaamatta tähän käännösvideoon liittyvään kysymykseen. (KUVIO 10.)

Kolmas käännösvideo oli yhdeksän (47 %) osallistujan mielestä viittomakielinen, mutta heistä neljä oli sitä mieltä, että käännösvideoissa on kuitenkin osittain suomen kielen vaikutusta. Seitsemän (37 %) osallistujan mielestä kolmas käännösvideo ei ollut viittomakielinen. Vastaamatta jättäneitä oli yhteensä kolme (16 %). Käännösvideoissa neljä ja viisi oli molemmissa kahdeksan (42 %), jotka jättivät vastaamatta. Käännösvideo neljä oli seitsemän (37 %) osallistujan mielestä viittomakielinen, mutta heistä neljän mielestä siinä oli kuitenkin osittain suomen kielen vaikutusta. Neljän (21 %) osallistujan mielestä käännösvideo ei ollut viittomakielinen. Viides käännösvideo oli kahdeksan (42 %) osallistujan mielestä viittomakielinen, mutta heistä viiden mielestä siinä oli kuitenkin osittain suomen kielen vaikutusta. Käännösvideo ei ollut viittomakielinen kolmen (16 %) osallistujan mielestä. (KUVIO 10.)

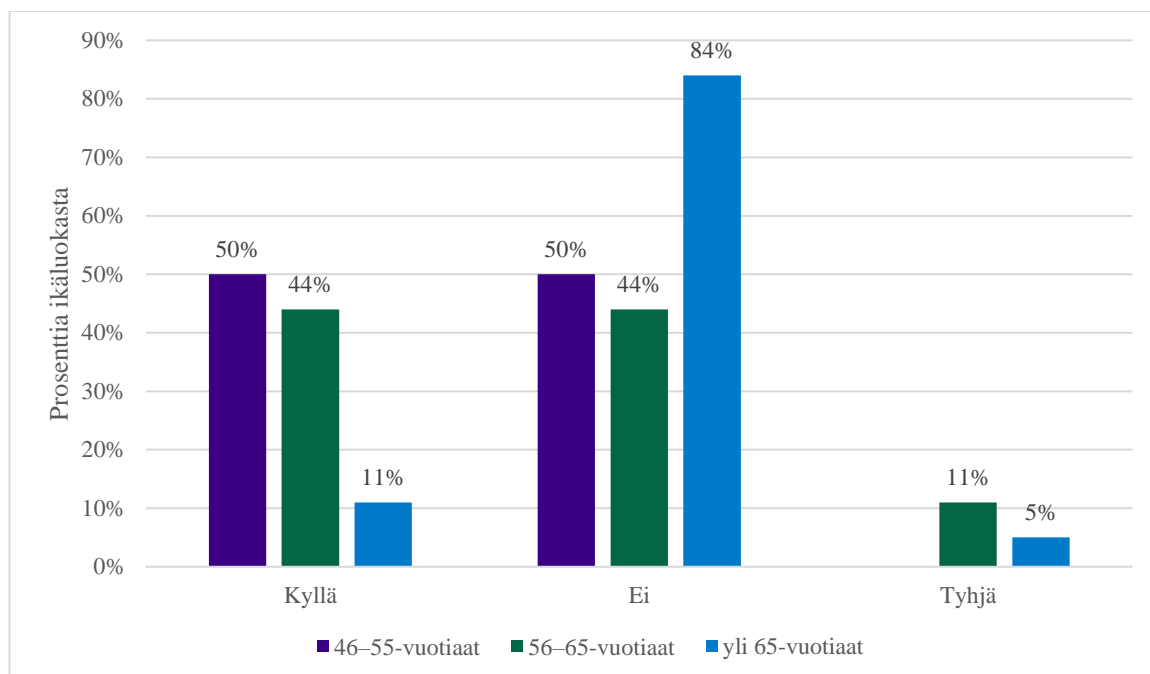

KUVIO 10. yli 65-vuotiaiden vastaukset käänösvideoista

Suurin osa 46–55- ja 56–65-vuotiaista oli sitä mieltä, että käänökset ovat viittomakielisiä ja ymmärrettäviä. Eniten vaihtelua vastauksissa oli yli 65-vuotiaiden kohdalla. Yli 65-vuotiaista suuri osa vastasi, etteivät kuulutukset ole viittomakielisiä, ja suurempi osa jätti vastaamatta verrattuna muihin ikäryhmiin. Pohdimme, onko ikäryhmän edustajat vastanneet kieltävästi viittomakielisyyteen, sen vuoksi, etteivät ylipäättään tiedä mitä kuulutukset ovat. Moni tästä ikäryhmästä, oli aikaisemmin vastannut, ettei matkusta junalla, ja pohdimme että sekin on voinut vaikuttaa vastauksiin. Yhden osallistujan vastauksesta voi päätellä, että ei ehkä ymmärretty, että kyseessä on tilannekuulutuksen käänösvideo, eikä kysymys.

Kysymys kahdeksan liittyi junissa olevien näyttöjen kokoon. Tutkimme, soveltuvatko näytöt kokonsa puolesta viittomakielisten käänösten esittämiseen. Sekä 46–55-vuotiaiden että 56–65-vuotiaiden vastaukset jakautuivat tasan kyllä- ja ei-vastausten välillä. Selkeän eron huomasi yli 65-vuotiaiden vastauksista, joista 16 (84 %) oli sitä mieltä, että näyttö on liian pieni. Vain kaksi (11 %) yli 65-vuotiaista oli sitä mieltä, että näyttö olisi sopivan kokoinen. Yksi sekä 56–65-vuotiaista että yli 65-vuotiaista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kaikki osallistujat eivät ol-

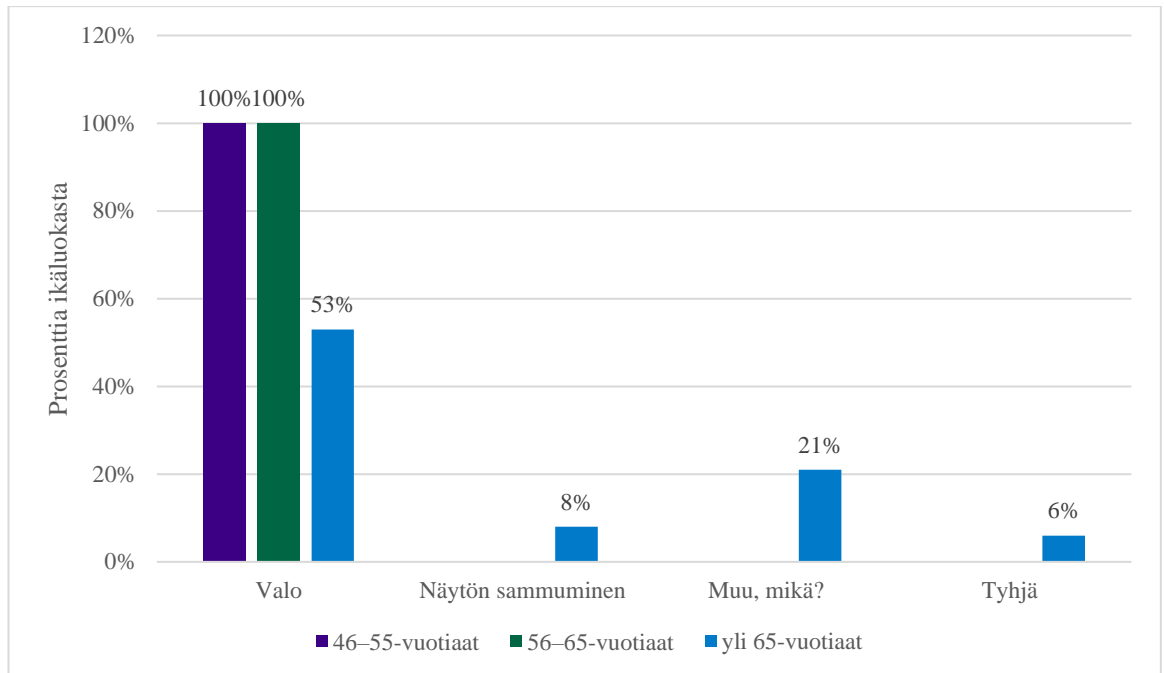
leet tietoisia junissa olevista näytöistä. Näytimme itse ottamaamme kuvaa junassa olevasta näytöstä. Olisi voinut olla toinen kuva koko käytävästä, missä näkyisi, että näyttöjä on useampia. (KUVIO 11.)

KUVIO 11. Junissa on käytössä näytöt, jotka on sijoitettu vaunujen keskikäytävän yläpuolelle. Ovatko näytöt sopivan kokoisia, että niistä näkee viitotut kuulutukset?

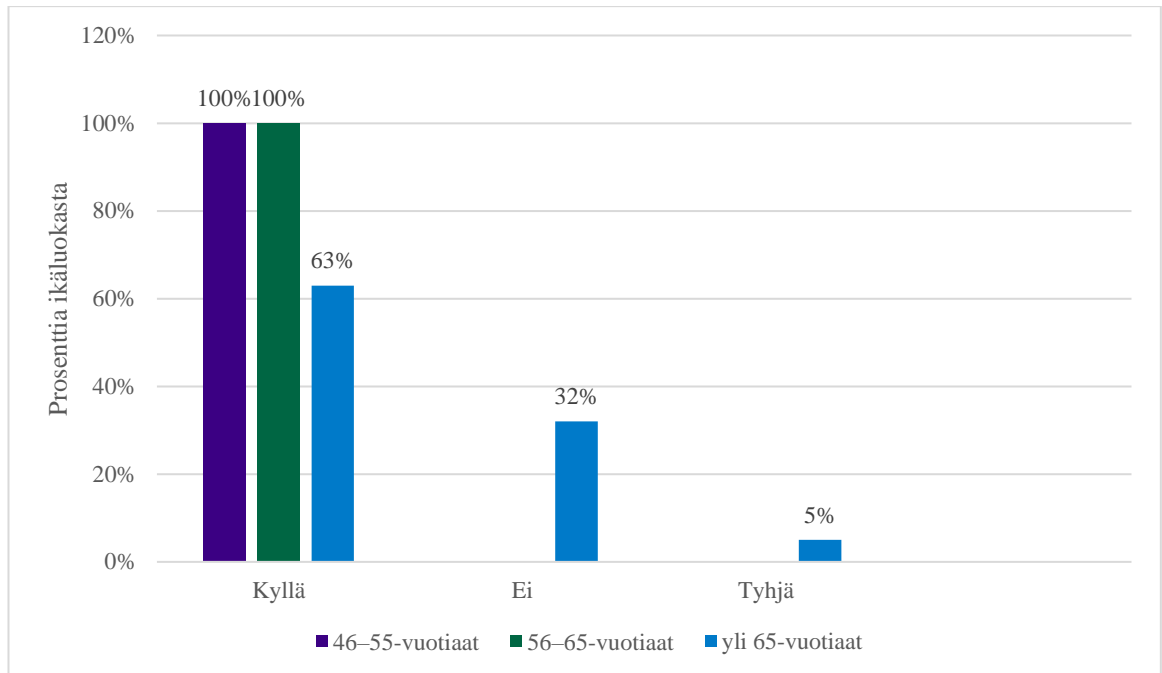
Kuviossa 12 havainnollistamme kysymyksen yhdeksän vastauksia, jotka liittyvät huomion herättämiseen. Kaikki 46-65-vuotiaat ja 10 (53 %) yli 65-vuotiasta osallistujaa vastasivat parhaimman huomionherättämistavan olevan valo. Yli 65-vuotiaista neljä (21 %) vastasi "Muu, mikä?" ja kirjoitti kohtaan "vilkkuvalo". Osa niistä, jotka olivat vastanneet vaihtoehdon "valo", olivat kirjoittaneet vastauksen viereen tarkennukseksi "vilkkuvalo". Kolme (8 %) osallistujaa oli sitä mieltä, että huomion voisi parhaiten herättää näytön sammumisella. Kaksi (6 %) osallistujaa ei vastannut tähän kysymykseen.

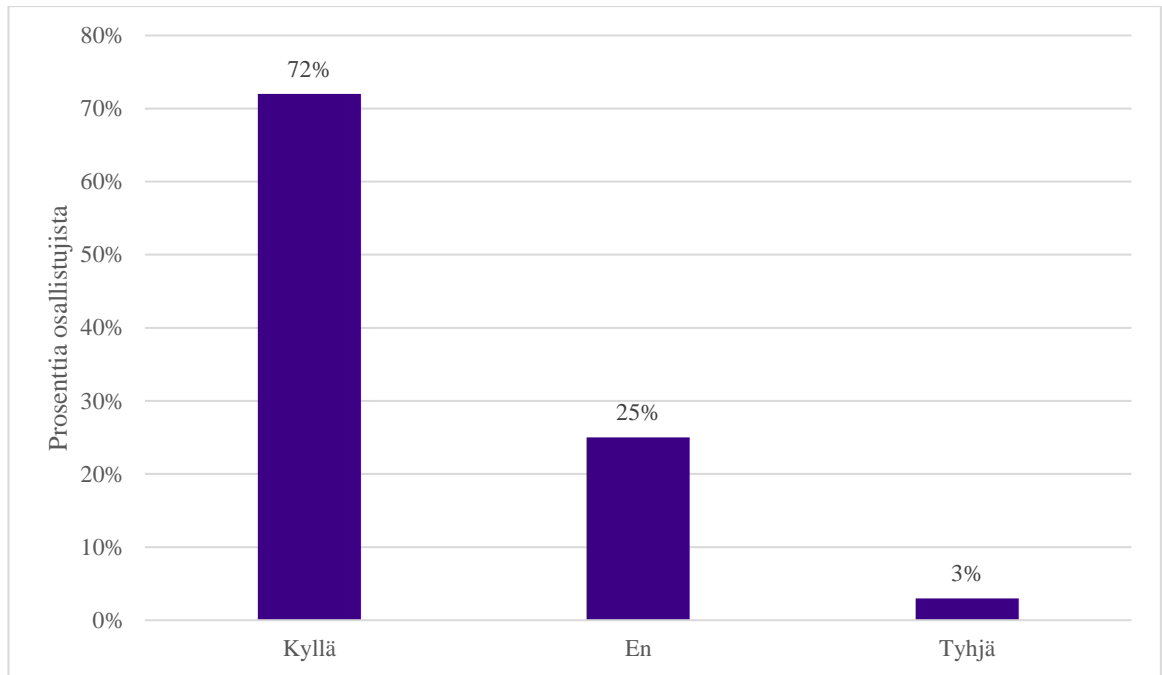
KUVIO 12. Millä tavalla huomion herättäminen tapahtuisi, jotta osaat katsoa näytölle, ennen kuin viittominen alkaa?

Seuraavalla kysymyksellä saimme vastauksen opinnäytetyömme tutkimuskysymykseen, edistääkö viittomakielelle käännetyt kuulutukset saavutettavuutta. Kaikki 46–65-vuotiaat ja 12 (63 %) yli 65-vuotiaasta osallistujaa vastasivat käännösten edistävän saavutettavuutta. Yli 65-vuotiaista kuusi (32 %) vastasi etteivät kuulutukset edistä saavutettavuutta, ja yksi (5 %) jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Odotimme kaikkien osallistujien olevan sitä mieltä, että käännökset edistäisivät saavutettavuutta. Pohdimme, miksi osa osallistujista oli toista mieltä. Syitä voivat olla esimerkiksi, että yli 65-vuotiaat eivät koe käännöksiä tarpeelliseksi, jos he eivät matkusta junalla. Toinen syy voi olla se, ettei kysymystä ymmärretty oikein, vaan ehkä niin, että siinä kysyttiin tämän hetkistä saavutettavuutta. (KUVIO 13.)

KUVIO 13. Edistäkö tilannekuulutusten kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle teidän mielestänne saavutettavuutta?

Kuviossa 14 havainnollistamme osallistujien halukkuutta toimia mahdollisesti tulevaisuudessa käännosten viittojana. Positiivista oli havaita kuinka moni osallistujista olisi kiinnostunut tästä. Osallistujista 26 (72 %) osoitti halukkuutensa toimia viittojana, ja yhdeksän (25 %) osallistujaa ei. Yksi (3 %) osallistuja jätti vastamatta tähän kysymykseen. Kyselytutkimukseen vastattiin anonymisti, joten halukkailta ei kerätty yhteystietoja kyselyn yhteydessä. Kyselyn lopussa oli ohjeet, joissa halukkaita pyydettiin olemaan meihin yhteydessä jälkikäteen sähköpostitse. Toistaiseksi yhteydenottoja ei ole vielä tullut.

KUVIO 14. Olisitko sinä kiinnostunut tulevaisuudessa viittomaan käännökset VR:n videoilla, mikäli VR ottaa ne käyttöön?

8 POHDINTA

Olemme ammatillisesta näkökulmasta kehittyneet kääntämisessä. Opinnäytetyöprosessissa olemme kehittäneet taitojamme ymmärtää visuaalisuuden merkitystä viittomakielellä. Olemme kehittyneet kääntäjinä irtautumaan lähtötekstistä ja tuottamaan kohdekielisiä käännöksiä. Opimme, mitä kaikkea tutkimuksen tekemisessä pitää ottaa huomioon ja miten eri asioita huomioidaan eri näkökulmista. Olemme olleet mukana kehittämässä VR:n palveluita yhdenvertaisuuden edistämiseksi tuottamalla heille käännökset, ja tutkimalla viittotujen kuulutusten teknistä toteutusta. Tiedotimme VR:n edustajia viittomakielistä ja niiden käyttäjistä. VR:n on helpompi kehittää palveluitaan, kun heillä on enemmän tietoa, miksi käännöksiä tarvitaan ja mitä asioita tulee huomioida.

Käännösprosessissa tavoitteemme oli tehdä käännöksistä kohdekielisiä ja tyyliään lähdeä vastaavia. Varmistimme tavoitteiden toteutumisen sillä, että keräsimme koko käännösprosessin ajan palautetta käännöksistämme. Toteutimme kyselytutkimuksen kahdessa eri paikassa, minkä vuoksi saimme tutkimuksemme sopivasti osallistujia. Olisimme toivoneet osallistujia myös nuorista, mutta valitettavasti heidän osallistumisensa yhdistysiltoihin oli vähäistä. Mikäli kyselytutkimuksen toteuttamiseen olisi ollut enemmän aikaa, olisimme voineet tavoittaa heitä esimerkiksi sosiaalisen median kautta. Kyselyn tuloksia analysoitiin tarkasti ja vastauksista muodostettiin johtopäätöksiä. Pohdimme, olisivatko kyselyn tulokset yleistettävissä kaikkiin ikäryhmiin. Meidän mielestämme tuloksia voisi yleistää koskemaan myös nuoria, vaikka emme saaneet heiltä vastauksia. Tämä siksi, että nuorilla on vahva kyky soveltaa ja ymmärtää kieltä. Lisäksi, käännökset ovat yleiskielisiä. Emme ehkä voisi tehdä tätä johtopäätöstä, jos tuloksia olisi saatu nuorilta mutta ei senioreilta. Kyselytutkimus oli menetelmänä hyvä, sillä se vastasi tutkimuskysymyksiin. Sen avulla saimme myös käyttökelpoista materiaalia teknisestä toteutuksesta. Selvitimme esimerkiksi junissa olevien näyttöjen koon sopivuutta viittomakielisille käännöksille sekä huomion herättämisen tapaa.

Tekstitimme käännösvideot VR:n tilannekuulutusmallien pohjalta. Tekstityksenä on samat lauseet, jotka tulevat kuulutettuina. Tekstityksessä haasteeksi muodostui lauseiden ajoittaminen videolla. Videot ovat pituudeltaan pidempiä kuin kuulutetut kuulutukset, joten tekstitystä ei voinut tehdä lause lauseelta. Kohderyhmän huomioimiseksi pyrittiin siihen, että kuulutus näkyisi tekstinä kokonaisuudessaan videon alareunassa koko kuulutuksen ajan. Osa kuulutuksista jouduttiin tekstittämään kahdessa eri osassa, koska kuulutus ei mahtunut kerralla näytön alareunaan.

On hienoa, että nykypäivänä viittomakielet ovat enemmän esillä ja kuurot vaativat oikeuksiaan. Kuurojen tulisi tasavertaisesti saada informaatio omalla äidinkielellään. Haluamme opinnäytetyöllämme olla edistämässä YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista olevien määräysten toteutumista Suomessa.

Opinnäytetyömme pohjalta olemme pohtineet kahta kehittämisehdotusta. Suomessa on käytössä sekä suomalainen että suomenruotsalainen viittomakieli. Kehittämisehdotuksemme onkin, että tulevaisuudessa VR:n tilannekuulutusmallit, jotka olemme kääntäneet suomalaiselle viittomakielelle, käännettäisiin myös suomenruotsalaiselle viittomakielelle. Käännöstyön pohjana voisi käyttää meidän käännöksiämme. Tämän voisi toteuttaa sellainen henkilö, joka taitaa suomenruotsalaisen viittomakielen. Saavutettavuuden edistäminen on tärkeää, ja sitä tulisi kehittää entisestään.

Jouduimme opinnäytetyömme käännöstyöstä rajaamaan pois Finrailin asemilla tapahtuvat poikkeuskuulutukset, sillä niitä on tällä hetkellä mahdoton kääntää viittomakielelle. Asemilla tapahtuvat poikkeuskuulutusmallit toimivat niin, että kuuluttaja muodostaa irrallisista fraaseista kuulutukset. Tästä meille heräsi toinen kehittämisehdotus. Finrailin asemilla tapahtuvat poikkeuskuulutusmallit voisi rakentaa valmiiksi kokonaisiksi lauseiksi, jotta nekin voisi tulevaisuudessa kääntää suomalaiselle ja suomenruotsalaiselle viittomakielelle.

Toivomme, että kääntämämme VR:n tilannekuulutukset tulisivat käyttöön. Junissa olevat näytöt eivät tällä hetkellä sovellu videoiden esittämiseen, mutta toivottavasti tekninen toteutus niille tulevaisuudessa onnistuisi. Se, että VR ottaisi käännöksemme käyttöönsä, edistäisi saavutettavuutta ja tasavertaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

- A27/2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavilla https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Anttonen, J. (2005). Osallistujien valinta. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula, & P. Majaranta (toim.) *Käytettävyystudkimuksen menetelmät* (s. 283–298). Tampere: Tampereen yliopisto, tietojenkäsittelytieteiden laitos.
- Burns, R.B. (2000). *Introduction to research methods*. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Du, X. (2012). *A Brief Introduction of Skopos Theory*. Suomi: Academy Publisher.
- Hoyer, K. (2000). Vähemmistöt vähemmistössä: suomenruotsalaiset kuurot ja heidän viittomakielensä. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s. 205–215). Helsinki: Finn Lectura.
- Invalidiliitto. Esteettömyys. Saavutettavuus. Saatavilla <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saautettavuus>
- Jantunen, T. (2003). *Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Jokinen, M. (2000). Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s. 79–101). Helsinki: Finn Lectura.
- Kananen, J. (2011). *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Koskinen, D. (2005). Käytettävyystudkimuksen etiikka. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula, & P. Majaranta (toim.) *Käytettävyystudkimuksen menetelmät* (s. 331–341). Tampere: Tampereen yliopisto, tietojenkäsittelytieteiden laitos.
- Koskinen, J. (2005). Käytettävyystestaus. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula, & P. Majaranta (toim.) *Käytettävyystudkimuksen menetelmät* (s.187–

- 208). Tampere: Tampereen yliopisto, tietojenkäsittelytieteiden laitos.
- Koskinen, K., Suojanen, T. & Tuominen, T. (2015). Kääntämisen ja käytettävyyden kohtaamisia. Käyttäjakeskeisyys kääntäjän työkaluna. Teoksessa S. Aaltonen, N. Siponkoski & K. Abdallah (toim.), *Käännetyt maailmat. Johdatuskäännösviestintään* (s. 234–251). Helsinki: Gaudemus.
- Kuntaliitto. Tilastot ja julkaisut. Verkko-oppaat. Saavutettavuusopas. 4 Saavutettavuuslainsäädännöstä lyhyesti. Saatavilla 9.7.2019 <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/verkko-oppaat/saavutettavuusopas/1-4-saavutettavuusdirektiivi-lyhyesti>
- Kuntaliitto. Tilastot ja julkaisut. Verkko-oppaat. Saavutettavuusopas. I:2 Mitä on saavutettavuus, mitä sillä saavutetaan ja ketkä siitä hyötyvät? Tavoitteena Design for all! Saatavilla 17.7.2019 <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/verkko-oppaat/saavutettavuusopas/1-2-mita-on-saavutettavuus>
- Kuuloliitto. Kuulo. Kuulo ja kuulovammat. Saatavilla 21.2.2020 <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulo-ja-kuulovammat/>
- Kuulotekniikka. Tietoa kuulosta. Saatavilla 27.11.2019 <http://kuulotekniikka.com/tietoa-kuulosta/>
- Kuurojen liitto & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (2010). *Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma*. Saatavilla http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf
- Kuurojen Liitto. Kysymyksiä ja vastauksia kuuroudesta ja viittomakielestä. Saatavilla 13.1.2020 https://www.kuurojenliitto.fi/sites/default/files/Liittokokous%202015%20lauantai/perussivun_liitetiedostot/kysymyksiä_vastauksia_kuuroudesta_esite.pdf
- Kuurojen Liitto. Viittomakielet. Viittomakielet ja viittomakieliset. Saatavilla 13.1.2020 <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P17>

- L 359/2015. Viittomakielilaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viittomakielilaki>
- Lappi, P. (2000). Viittomakielen lainsäädännöllinen asema. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s. 71–77). Helsinki: Finn Lectura.
- Malm, A. & Östman, J-O. (2000). Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s. 9–32). Helsinki: Finn Lectura.
- Malm, A. (1991). Viittomakielten tutkimuksesta ja sen vaikutuksesta viittomakielten asemaan. Teoksessa T. Lehtinen & S. Shore (toim.), *Kieli, valta ja eriarvoisuus* (s. 42–59). Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Oticon. Koti. Kuulokojeen käyttäjät. Kuulonolenema. Heikentynyt kuulo. Mitä heikentynyt kuulo tarkoittaa? Saatavilla 1.12.2019 <https://www.oticon.fi/hearing-aid-users/hearing-loss/understand-hearing-loss/what-is-hearing-loss>
- Paunu, J. (2000). *Viito elävästi 1*. Helsinki: Kuurojen liitto.
- Rannisto, T. (14.9.2018). Musiikki tuo kuurojen asiat esiin. Kansanterveys. Saatavilla <https://www.kansanterveys.fi/nako-kuulo/musiikki-tuo-kuurojen-asiat-esiin/#>
- Rissanen, T. (1985). *Viittomakielen perusrakenne*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Savolainen, L. (2000). Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa A. Malm (toim.), *Viittomakieliset Suomessa* (s.189–200). Helsinki: Finn Lectura.
- Subtitle Horse. Home. Saatavilla 26.3.2020 <https://subtitle-horse.com/>
- Tommola, J. (2006). *Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä*. Turku: Turun yliopisto.
- Traffic Management Finland. Rautatieliikenne. Finrail lyhyesti. Saatavilla 17.7.2019 <https://tmfg.fi/fi/finrail/finrail-lyhyesti>
- Vanhala, T. (2005). Kyselylomakkeet käytettävyytutkimuksessa. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula, & P. Majaranta (toim.) *Käytettävyytutkimuksen menetelmät* (s.17–36). Tampere: Tampereen yliopisto.

VR Group. Toimintaympäristö. Saatavilla 17.7.2019

<https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/toimintaymparisto/>

VR Group. VR Group yrityksenä. Saatavilla 17.7.2019

<https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/vr-group-yrityksena/>

VR Group. VR Group yrityksenä. Liiketoiminnot. Saatavilla 17.7.2019

<https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/vr-group-yrityksena/liiketoiminnot/>

LIITTEET

LIITE 1: Kyselyn mainokset

KUVA 1. Mainos Turun yhdistykselle

TULE MUKAAN VAIKUTTAMAAN!

Diakonia-ammattikorkeakoulun 4.vuosikurssin tulkkiopiskelijat tekevät kyselyä opinnäytetyöhönsä. Opinnäytetyössä pyritään edistämään saavutettavuutta. Kyselyssä testataan VR:n tilannekuulutusten viittomakielisiä käännöksiä.

Vastauksia tarvitaan nuorilta, aikuisilta ja senioreilta.

Paikka: Yhdistysilta Raisiossa
12.03.2020

TERVETULOA!

KUVA 2. Mainos Raision yhdistykselle

LIITE 2: Tilannekuulutusmallien käännösten glossit

1.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // JUNA AIKATAULU (listata) MYÖHÄSSÄ MUTTA ME ARVIOIDA SEURAAVA ASEMA NORMAALI AIKATAULU (listaus) SAAPUA

2.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // JUNA AIKATAULU (listata) MYÖHÄSSÄ MUTTA SEURAAVA ASEMA NORMAALI AIKATAULU (listaus) SAAPUA

3.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // JUNA AIKATAULU MYÖHÄSSÄ // ME PYYTÄÄ TE-2 LIPPU-TARKASTAA-HÄN ILMOITTAAN / JOS TE-2 VAIHTO TOINEN (os vasemman käden keskisormi) JUNA // OMA-2 MAHDOLLINEN HAITTA ME PAHOITELLA

4.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // JUNA LÄHTÖ VIIVÄSTYÄ SYY POIKKEAVA TILANNE // HETKI MYÖHEMMIN JUNA LÄHTEÄ. VIIVÄSTYS ME PAHOITELLA

5.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // NYT JOKAINEN OMA-2 JUNA-LIPPU_{xx} / ALENUS-TODISTUS_{xx} VALMIS SYY LIPPU_{xx} TARKASTAA, KIITOS

6.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // YHTEYS JUNA MYÖHÄSSÄ / ME ODOTTAA // HETKI MYÖHEMMIN MATKA JATKUA // VIIVÄSTYS ME PAHOITELLA

7.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // SEURAAVA ASEMA-1 OS-1 (asema) LAITURI LYHYT // ME PYYTÄÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} KUKA LÄHTEÄ JUNA (vasen käsi) (oikea käsi) KÄVELLÄ 2-1 / LÄHTEÄ

8.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // SEURAAVA ASEMA-1 OS-1 LAITURI LYHYT // ME PYYTÄÄ MATKUSTAA-HÄNxx KUKA LÄHTEÄ JUNA (vasen käsi) KÄVELLÄ 1-2 / LÄHTEÄ

9.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // SEURAAVA ASEMA-1 OS-1 (asema) LAITURI LYHYT // ME PYYTÄÄ MATKUSTAA-HÄNxx KUKA LÄHTEÄ JUNA (vasen käsi) (molemmilla käsillä keskelle) KÄVELLÄ / LÄHTEÄ

10.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // MATKA JATKUA KORVAAVA KULJETUS // HETKI MYÖHEMMIN LISÄTIETO KORVAAVA KULJETUS JÄRJESTELY TIEDOTTAA 1-2 // OMA MAHDOLLINEN HAITTA ME PAHOITELLA

11.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // LAITURIxx PI LIUKAS // TE-2 JUNA POIS (ihmisen käsimuoto) PI VAROVAINEN

12.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // JUNA OS-(täällä) TAPAHTUA JO SAIRAS KOHTAUS // JOS TÄÄLLÄ LÄÄKÄRI / ENSI-HOITAA TAI PELASTAA ALA AMMATTIHÄN / ME PYYTÄÄ JUNA TYÖ-TEHDÄ-HÄN YHTEYS, KIITOS

13.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // HENKILÖ ONNETTOMUUS TAPAHTUA JO // OMA-1 OHJE TE-2 NOUDATTAAN // POISTUA (ihmisen käsimuodolla) EI-SAADA / APU TULOSSA / PITÄÄ ODOTTAA VIRANOMAINEN ANTAA-LUPA JATKAA (juna käsimuoto)

14.

SEURAAVA ASEMA ALUE VAIN AUTO VAUNU (irroittaa) // IHMINENxx POISTUA EI / JUNA (juna käsimuoto liikkuu) // SITTEEN PASILA MATKUSTAA-HÄNxx POISTUA (ihmisen käsimuoto) / AUTO ALUE KÄVELLÄ OPASTUS LÖYTYÄ

15.

SEURAAVA PASILA AUTO JUNA ASEMA // ASEMA OS VAIN AUTO VAUNU (liittää) // ULKO OVI_{xx} LUKOSSA

16.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // KAIKKI MATKUSTAA-HÄN_{xx} PITÄÄ HETI RAUHALLINEN ULOS LÄHTEÄ / VAUNU SIVU OVI_{xx} TAI HÄTÄ POSTUA (ihmisen käsimuoto) KAUTTA ULOS // JUNA TYÖ-TEHDÄ-HÄN_{xx} KERTOJA KOKOONTUA PAIKKA MISSÄ / SITTE TYÖ-TEHDÄ-HÄN_{xx} KERTOJA TE-2 KUINKA JATKAA // APU TULOSSA

17.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // ME HUOMAUTTAA 1-3 JUNA LIITTYÄ POIKKEAVA TILANNE / SIKSI ASEMA JUNA-1 TARKISTAA VARMUUDEN VUOKSI // OMA-2 TAVARA_{xx} OTTAA-2 // SITTE ULOS LÄHTEÄ // ASEMA ODOTTAA HUONE TAI JUNA TYÖ-TEHDÄ-HÄN_{xx} KERTOJA KOKOONTUA PAIKKA MENÄ // JUNA TYÖ-TEHDÄ-HÄN ILMOITTA MATKA JATKUA KUINKA

18.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // ME MUISTUTTAA (poijutus vas. etusormi) ALKOHOLI JUOMA / (poijutus vas. keskisormi) TUPAKKA / (poijutus vas. nimetön) TUPAKKA VASTAAVA TUOTE (pyörii os poijut) JUNA-2 KÄYTTÄÄ EI-SAADA

19.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // ME MUISTUTTAA OMA-2 ALKOHOLI JUOMA JUODA EI-SAA

20.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // ME MUISTUTTAA TUPAKKA / TUPAKKA VASTAAVA TUOTE ESIMERKKI SÄHKÖ TUPAKKA JUNA-2 KÄYTTÄÄ EI-SAA

21.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // JUNA (liike pysähtyy) SYY TEKNINEN HÄIRIÖ // TAPAUS TUTKIA / HETKI MYÖHEMMIN LISÄÄ TIEDOTTAÄ // VIIVÄSTYS ME PAHOITELLA

22.

TIEDOTUS / TÄNÄÄN LÄHELLÄ LIIKENNE JÄRJESTELY POIKKEAVA // LISÄÄ TIETO (poijutus os vasen etusormi) ASEMAxx (poijutus vasen keskisormi) v-r INTERNET SIVU (poijutus vasen nimetön) JUNA TYÖ-TEHDÄ-HÄNxx (os pyörii) LISÄ TIETO SAADA

23.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // VOI-OLLA JUNA VIIVÄSTYÄ SYY RATATYÖ NOPEUS RAJOITUSxx (listaus) VAIKUTTAÄ JUNA (liikkua hitaasti) // OMA MAHDOLLINEN HAITTA ME PAHOITELLA

24.

HUOMIO HUOMIO // ME PYYTÄÄ MATKUSTAA-HÄNxx ULOS LÄHTEÄ SYY JUNA OVET LUKITA / HUOLTAA RAIDE JUNA-1-3-5

25.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // ME PYYTÄÄ JUNA PÄÄTTYÄ ASEMA OMA-2 MAATA HYTTI OVI (vasen käsi) AUKI / AVAIN KORTTI LAITTAÄ OVI (oveen) / SITTEN LÄHTEÄ

26.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // JUNA-1 OS-1 LIPPU AUTOMAATTI (näppäillä) SULJETTU // ME PAHOITELLA HÄIRIÖ

27.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄNxx // JUNA LIPPU AUTOMAATTI (näppäillä) EI TOIMIA // ME PYYTÄÄ JOS OMA-2 MATKA JATKUA TOINEN (os vasen keskisormi) JUNA-3 OS-3 LIPPU OSTAA OS-3

28.

HYVÄ MATKUSTAA-HÄN_{xx} // MYÖHEMMIN AIKATAULU PALJON MUUTOS_{xx}
// LISÄ TIETO INTERNET SIVU v-r.f-i

LIITE 3: Kyselylomake

KYSELYTUTKIMUS VR:N TILANNEKUULUTUSTEN KÄÄNNÖKSISTÄ

Kevät 2020

Tämä kysely tehdään osana Diakonia-ammattikorkeakoulun viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksen opinnäytetyötä. Kyselyssä tutkitaan VR:n tilannekuulutuksista suomalaiselle viittomakielelle tehtyjen käännösten käytettävyyttä ja yleiskielisyyttä. Lisäksi tutkitaan käännösten avulla saavutettavuuden edistämistä.

Kerättyjä vastauksia hyödynnetään opinnäytetyössämme, käännösten käytettävyyden kehittämisessä. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti, emmekä kerää yksilöllisiä henkilötietoja. Opinnäytetyön toteuttavat tulkkiopiskelijat Vanessa Laitinen, Maija Rautakoski ja Sofia Varis. Yhteystiedot: vanessa.laitinen@student.diak.fi

Kiitos osallistumisesta!

Annan luvan käyttää tämän kyselyn vastauksia tutkimustarkoitukseen. Kyllä En

1. Ikä

15-25 26-35 36-45 46-55 56-65 Yli 65 vuotta

2. Sukupuoli

Nainen Mies Muu

3. Äidinkieli

Suomalainen viittomakieli Suomenruotsalainen viittomakieli
 Suomen kieli Ruotsin kieli Muu, mikä?

4. Kuinka paljon matkustat junalla?

Päivittäin
 Viikoittain
 Kuukausittain
 Vuosittain
 En matkusta junalla

5. Millaisena koet junissa tapahtuvien kuulutusten saavutettavuuden?

- Hyvä, olen saanut tarvittavan informaation
- Huono, en ole saanut informaatiota enkä ole tiennyt mitä tehdä tilanteessa
- En ole saanut informaatiota, mutta olen osannut toimia tilanteessa

6. Oletko junalla matkustaessasi ollut tilanteessa, jossa et ole saanut tietoa esimerkiksi siitä, miksi juna on pysähtynyt kesken matkan?

- Kyllä   En

7. Ovatko käännökset viittomakielisiä?

- Video 1   Kyllä   Ei, miksi?
- Lauseessa on suomen kielen vaikutusta
- En ymmärtänyt jotain viittomaa
- Jokin muu syy, mikä?
-
- Video 2   Kyllä   Ei, miksi?
- Lauseessa on suomen kielen vaikutusta
- En ymmärtänyt jotain viittomaa
- Jokin muu syy, mikä?
-
- Video 3   Kyllä   Ei, miksi?
- Lauseessa on suomen kielen vaikutusta
- En ymmärtänyt jotain viittomaa
- Jokin muu syy, mikä?
-

Video 4 Kyllä Ei, miksi?
 Lauseessa on suomen kielen vaikutusta
 En ymmärtänyt jotain viittomaa
 Jokin muu syy, mikä?

Video 5 Kyllä Ei, miksi?
 Lauseessa on suomen kielen vaikutusta
 En ymmärtänyt jotain viittomaa
 Jokin muu syy, mikä?

---

8. Junissa on käytössä näytöt, jotka ovat sijoitettu vaunujen keskikäytävän yläpuolelle. Ovatko näytöt sopivan kokoisia, joista näkee viitotut kuulutukset?

Kyllä Ei, näyttö on liian pieni

9. Millä tavalla huomion herättäminen tapahtuisi, jotta osaat katsoa näytölle, ennen kuin viittominen alkaa?

Valo Näytön sammuminen Muu, mikä?

---

10. Edistääkö tilannekuulutusten kääntäminen suomalaiselle viittomakielelle teidän mielestänne saavutettavuutta?

Kyllä Ei

11. Olisitko sinä kiinnostunut tulevaisuudessa viittomaan käännökset VR:n videoilla, mikäli VR ottaa ne käyttöön?

Kyllä
 En

Mikäli olet tulevaisuudessa kiinnostunut viittomaan käännökset VR:n videoilla, voit halutessasi lähettää yhteystietosi myöhemmin sähköpostilla osoitteeseen vanessa.laitinen@student.diak.fi.

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LIITE 4: Kuva VR:n vaunuissa olevista näytöistä

LIITE 5: Käännösvideoiden linkki

[Käännetyt tilannekuulutukset](#)